

MUNKÁSÜGYI SZEMLE

KÖZLEMÉNYEK A MUNKÁSBIZTOSÍTÁS, A SZOCIALIS EGÉSZSÉGÜGY, A MUNKÁS-
VÉDELEM, A MUNKAVISZONY ÉS AZ IDE VONATKOZÓ JOGGYAKORLAT KÖRÉBŐL.

SZERKESZTI: KIS ADOLF.

TÁRSSZERKESZTŐK: Dr. STEIN FÜLÖP és Dr. HAHN DEZSŐ.

Megjelenik minden hó 10-én és 25-én. Előfizetési ár egy évre 20
korona. Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, II. ker., Fő-utca 23.
Telefon 93-99. Postatakarékpénztári csekk-számla 24.911.

A munkabér védelme a munkaviszonyon kívül álló személyekkel szemben.

Irta: Dr. Szladits Károly kir. ítélőtáblai bíró, egyetemi magántanár.

A munkabért elvihetik a munkás elől: vagy *a)* az ő saját hitelezői a munkabérre vezetett végrehajtás során; vagy *b)* a munkaadó hitelezői, midőn a munkaadó ellen vezetett végrehajtással, vagy a munkaadó csődjében a munkabér kielégítési alapját vonják el; vagy végül *c)* más személyek, akiknek javára a munkás bérköveteléséről rendelkezett.

a) A munkás hitelezőivel szemben.

A munkást saját hitelezőivel szemben a végrehajtási törvény novellája védi, kimondva, hogy »munkabéreknek, ha azokat napszám, vagy hétszám szerint fizetik, csak az a része vehető végrehajtás alá, amely a napi öt koronát kitevő összeget meghaladja«; hasonló mértékben teszi foglалásmentessé a törvény a szakmáymunka (akkord) után járó munkabért is. (1908 : XLI. t.-c. 12. §.)

A havibéres munkás még nagyobb védelemben részesül: járandóságának legföljebb $\frac{1}{3}$ -a és ez is csak úgy vehető végrehajtás alá, hogy évi 2.000 K a foglaláson túl is érintetlenül maradjon. (id. t.-c. 11. §.)¹⁾

Ez a foglалásmentes bérkövetelés a munkásnak a törvényhozás által elismert *létminimuma*. Ezért a többi jogszabály is, amely a munkás létminimumát más irányban védi, természetesen a végrehajtási foglалásmentességhez kapcsolódik. Ilyképp a végrehajtási jog e rendelkezései mintegy alap-pillérei a munkabérvédelem egyéb ágazatainak is.

A foglалásmentesség további feltételektől nem függ. Ezt csak helyeselni lehet. A német és az osztrák törvény szerint a mentesség csak oly munkaviszonyra terjed ki, amely a munkásnak főkeresete.²⁾ Az osztrák törvény szerint megszűnik a mentesség a munkabér lejáratát követő napon;

¹⁾ Egyes törvények messzebbmenő mentességeit (pl. a mezőgazdasági munkások javára 1898 : II. t.-c. 43. §., a gazdasági cselédek javára 1907 : XLV. t.-c. 36. §.) itt, ahol főleg az ipari munkásságról van szó, mellőzhetjük.

²⁾ Német 1869. jún. 21-iki Lohnbeschlagnahmegesetz (R. G. Bl. 242.), későbbi módosításokkal; jelenlegi szövegét l. a Mayer-féle kiadásban (Gutentag'sche Sammlung deutscher Reichsgesetze 55. sz.). — Osztrák 1873. április 29-iki törvény (R. G. Bl. 68.). — Mindkettőnek dogmatikus kifejtését nyújtja Pick: »Die Lohnbeschlagnahme nach österr. u. deutschem Rechte« (Grünhut Zeitschrift 28. kötet 1901.) és Conrad Die Pfändungsbeschränkungen zum Schutze d. schwachen Schuldners (Jena 1906.) 366-381. l.

eszerint a munkaadó a bér jogtalan visszatartásával azt egészen a munkás hitelezőjének a kezére játszhatja. A német törvény kikerüli ezt a visszás eredményt, mert szerinte a munkaadónál maradt munkabér lejárat után is lefoglalhatatlan, ha a munkás azt lejáratkor kikövetelte.¹⁾ Mindezek a részletek csak bizonytalanságot visznek be a bérvédelem szabályaiba. Ha a munkás bérét lejárat után a munkaadónál hagyja, a követelés rendszerint úgysis jogcímet cserél és ennek folytán foglalásmentességét a mi jogunk szerint is elveszti.

A foglalásmentes létminimum *mértékét* a törvényhozás csak nem régiben határozta meg és így annak mennyiségéről talán még korai volna a vitatkozás.²⁾

Rá kell azonban mutatnom arra, hogy a törvény indokolatlan különbségeket tesz a heti és havi béres munkás helyzete közt az előbbi hátrányára.

Míg ugyanis a havibéres járandóságának legfeljebb $\frac{1}{3}$ -a foglalható le, addig a hetibéresnél ez a hányados korlátozás hiányzik. Ennek folytán a hetibér napi 5 K-án felül korlátlanul lefoglalható: nincs különbség kisebb és nagyobb bérű munkások közt. Ezzel a jobb keresetű hetibéres rosszabb helyzetbe jut a havibéresrel szemben. Így például 70 K heti bérből heti 35 K foglalható le és csak 35 K foglalásmentes; ellenben 280 K havi bérből (arányosítva 3360 K évi járandósághoz) csak havi 93³³ K foglalható le, úgy, hogy egy hétre kb. 43 K marad mentesen. Még feltűnőbb a különbség a magasabb bérkategóriákban. Pl. egy szegelő asztalos akkordban hetenkint 120 K-át is megkeres, de ebből is csak 35 K mentes a foglalás alól; holott ha ugyanez a munkás havi 480 K bérrel volna alkalmazva, úgy ebből (arányosítva 5.760 K évi járandósághoz) csak 160 K volna lefoglalható, vagyis heti 70 K-ja marad szabadon, éppen még egyszer annyi, mint a hetibéresnél. Már pedig abból, hogy valaki hetenkint kapja a bérét, nem lehet arra következtetni, hogy életigényeinek színvonala alacsonyabb, mint az ugyanolyan keresetű havibéresé. Ellenben nyilvánvaló, hogy a nagyobb keresetű hetibéres munkásnak magasabb a létminimuma, mint a kisebb keresetűé; hiszen az állandó (havi, évibéres) magánalkalmazottaknál is éppen azért a fizetés emelkedésével arányosan növekvő összeget hagy foglalásmentesen a törvény. Szükségesnek tartom ehhez képest a foglalásmentesség szabályainak olyatén kiegészítését, hogy a napidíjaknak és munkabéreknek is csak $\frac{1}{3}$ -a legyen lefoglalható, úgy, hogy a munka minden napjára legalább 5 K mentes maradjon.³⁾

Még egy különbség van a heti- és a havibéres foglalásmentességének terjedelme közt.

Ha törvényes tartáskövetelés fejében vezetik a végrehajtást: mindenemű járandóság foglalásmentessége a felére száll le (id. t.-c. 14. §.). Ez egyaránt áll a heti és havi munkabérekre is. Ámde a hetibérek foglalásmentességét a törvény még egy további kivétellel csorbítja: felében lefoglalható az 5 K-ás napi minimum a végrehajtást szenvedőnek, vagy családjának élelmezéséből és lakbérletéből felmerülő követelés fejében is. Ez bizonyára odacéloz, hogy a hetibéres munkásnak elsőrendű életszükségletei fedezésére a munkabérben valamelyes hitelezési alapja legyen. De kérdem: nem elegendő-e a lakbérkövetelés biztosítására a törvényes zálogjog a bérlő ingóságain? És mért kell a hetibért ilyen követelések hitelezési alapjává tenni, mikor a havibéres jövedelme évi 2.000 K erejéig el van vonva az efajta követelések kényszerkielégítése elől is?⁴⁾

¹⁾ L. Pick id. h. 61–63. l.

²⁾ Helyesebbnek látszik ez a fix létminimum, mint a francia törvény rendszere, mely szerint bármely csekély munkabérnek is $\frac{1}{10}$ -e lefoglalható; 1895. jan. 12-iki törv. I. »Az ipartörvény módosítása« c. anyaggyűjtemény (a kereskedelemügyi miniszterium kiadása) VI. k. 350. l.

³⁾ A bányamunkásokra nézve az ideigl. tv.kezési szab. VII. 62. §-a (mely a bányatörv. 207. §-a helyébe lépett), kapcsolatban a végreh. novellával, már most is erre az eredményre vezet.

⁴⁾ Az 1881. : LX. t.-c. 63. §-a még diszjunktíve állította fel a foglalásmentesség alól tett kivételeket: a munkabérekre csak azt a kivételt állította fel, amelyet az új törvény 12. §-ának negyedik bekezdése tartalmaz, az új törvény 14. §-ában foglalt kivételt pedig a régi törvény csak az egyéb járandóságokra alkalmazta. Az új törvény a munkabérekre kumulatív rendeli mindkét kivételt.

Ezeket az egyenlőtlenségeket meg kell szüntetni.

Megemlítendő még, hogy bizonyos foglaltságban a *kifizetett* munkabér is részesül, mikor az már a munkás kezében van. A végrehajtási novella 2. §-ának 19. pontja szerint azoknál a személyeknél, akiknek járandóságai egészben, vagy részben le nem foglalhatók, a végrehajtás alól ki van véve a náluk talált készpénzből olyan összeg, amely a végrehajtás foganatosításától a járandóság legközelebbi esedékességéig terjedő időre a le nem foglalható járandóság összegének megfelel.¹⁾ Ez a rendelkezés bizonyára kiterjed nemcsak az állandó magánalkalmazásban levőkre (11. §.), hanem a hetibéres munkásokra is (12. §.)²⁾, noha ez utóbbiakra a kedvezmény a 2. § 15. pontja és a 3. § utolsó bekezdése mellett nem igen gyakorlati; mert a foglaltságmentes *heti-bérből* egy *havi* létfenntartás úgy sem kerül ki.

A novella 12. §-a szövegénél és rendeltetésénél fogva cogens, magánrendelkezéssel félre nem tehető, habár a § (ellentétben a 2., 10—11. §-okkal) nem foglal is magában erre irányuló utalást.³⁾

b) A munkaadó hitelezőivel szemben.

A munkaadó csődjében védelmet nyújt a csődtörvény (60. §. 1. p.): az ipari munkás egy évre hátralevő és a törvényes felmondási időre járó munkabére tekintetében elsőosztályú csődhitelező (esetleg az 57. §. 2. p. szerint ingó záloggal biztosított hitelező.)⁴⁾

Nincs azonban védve a munkás a munkaadó ellen vezetett *végrehajtással* szemben; a munkaadó hitelezője lefoglalhatja a munkaadó minden vagyonát, az üzemi tárgyakat is és a munkásnak nem marad fedezete kiegyenlített munkabérkövetelésére. Igaz, hogy ha a munkaadó kereskedő — miként a nagyiparos mindig⁵⁾ — és ellene végrehajtást foganatosítanak, úgy ez a fizetések megszüntetésével egyenlő és ez alapon a munkás csődöt kérhet, melyben a végrehajtási jogcselekményt megtámadhatja és a végrehajtató hitelezővel szemben csődbeli elsőbbségét érvényesítheti. Ámde először is nem minden ipari munkaadó kereskedő; azután meg képtelenség a munkást az ő hátralékos munkabérkövetelésével ily körülményes, költséges és kétséges eljárásra utalni (hátha nem nyitják meg a csődöt fedezet híján?). Ezért méltányos és a csődtörvényvel összhangzatos reform lenne, ha a munkás javára az ipari üzemben foganatosított végrehajtás esetére törvényes elsőbbséget biztosítanánk, amely megfelelne az ő csődbeli elsőbbsége rangsorának. Eszerint a munkást az ipari üzem felszerelése, anyagkészlete és árúraktára tekintetében illethetné elsőbbségi igény, amely rangban a bérbeadó törvényes zálogjoga után következne (amint-hogy a csődben is ez után következik, csődt. 57. §. 3. p.), de másnemű igényeket megelőzne (így jelesül a hitelszövetkezet törvényes zálogjogát is — 1898:XXIII. t.-c. 23. §. — mert a szövetkezet az üzemre hitelez, méltányos tehát, hogy csak az üzemfenntartó munkás mögé sorakozzék). Természetesen ennek a végrehajtási elsőbbségnek a kiépítése a részletekben nagy óvatosságot kíván, nehogy visszaélésekre vezessen olyképpen, hogy az iparos hitelezői kijátszására szükségtelenül munkásokat fogad fel, akiknek nem fizet. Az elsőbbség csak a napi-, heti- és havibéreseket illetné s ezeket is csak az indokolt hátralékok és a folyó létfenntartásra

¹⁾ Hasonló az eredmény az osztrák végrehajtási törvény 251. §. 7. p. szerint, *Pick* id. h. 57—59. l.

²⁾ A novella 12. §-a nem sorol ugyan fel privilegizált »személyeket«, de igenis, foglaltságmentes »járandóságokat«; különben sem volna semmi értelme, hogy a hetibéres munkás ne részesüljön a 2. §. 19. p. kedvezményében, a havibéres pedig igen.

³⁾ Helyesen figyelmeztet erre *Nyári*: A végrehajtási novella magyarázata (1908.) 26. l.

⁴⁾ Az 1908. évi új ipartörvénytervezet 379. §-a helytelenül vonja keretébe a munkabér csődbeli elsőbbségének szabályozását; l. erről *Lévy* Béla találó észrevételeit »Az ipartörvény módosítása« című anyaggyűjtemény XIII. kötetében (Vélemények az Ip. T. T.-re) 115. l.

⁵⁾ Keresk. tv. 258. §. 1., 259. §. 1. stb.

szánt munkabérrészletek erejéig, jelesül: α) a foglalatást megelőző utolsó bérfizetési határnapon egy bérfizetési időszakra hátralékban maradt munkabérré és β) az említett bérfizetési határnaptól kezdve a folyó munkabérré, a törvényes felmondási idő lejártáig (feltételezve, hogy az üzemben történt foglalatás törvényes felmondási okul szolgál). Esetleges visszaélések ellen büntető rendelkezésekkel is lehetne védekezni. Ebben az alakban ez az elsőbbség nem érintené az iparos és kereskedő hitelét, mert nem jelentene egyebet, mint enyhébb biztosítást a csődbeli elsőbbségnek, a csőd elkerülésével.

Persze, még így is védtelen maradna a munkás a munkaadó jelzálogos hitelezőivel szemben, akár végrehajtás, akár csőd esetében. De ez alig is lehet másként oly üzemekben, amelyek az ingatlanal csupán térbeli kapcsolatban vannak. Más az eset ott, ahol az üzem magának a jelzálogtárgynak fenntartására, vagy javítására szolgál; az ilyen üzem munkásait elsőbbségben lehet részesíteni a jelzálogos hitelezőkkel szemben is.

Így van ez a bányauzemben: itt a munkás, mint a bányavagyon által biztosított hitelező, a bányatelekkönyvbe bejegyzett jelzálogos hitelezőket is megelőzi (végrehajtás esetére: 1854. évi bányatörvény 268. §. 2., csőd esetére csődtörvény 58. §. 2.). De ugyanilyen elsőbbsége van a gazdasági cselédnek is a gazdasági ingatlan árverése esetében (1907: XLV. t.-c. 37. §. II. bek.), nemkülönben a mezőgazdasági munkásnak árverés esetében éppúgy, mint a munkaadó csődjében (1898: II. t.-c. 45. §. II—III. bekezdés.)

Ilyen eseteken kívül a jelzálogos hitelezőkkel szemben a munkabér védelmére csak annyit tehetünk, hogy iparkodunk kitágítani a jelzálogjog hatálya alól kivett ingatlan alkotórészek körét. Ezt tehetjük nevezetesen az ipari üzemhez tartozó, beépített gépekkel, amelyekre nézve az alkotórészteória a gyakorlatban már úgyszólván csődöt mondott. Az ilyen gépekre, amennyiben az ingatlan lényeges sérelme nélkül elválaszthatók, mint üzemi felszerelésre, ki lehetne terjeszteni a munkások elsőbbségi jogát. Evégből természetesen rést kellene törni a polgári törvénykönyv tervezetének azon az álláspontján, mely széles körben veti alá a jelzálogjog hatályának az ingatlantól elválasztott alkotórészeket, sőt a tartozékokat is. (II. terv. 655. és 656. §.)

Mint másutt, úgy nálunk is bizonyára rövidesen kivívja magának az építőipar a dologi védelmet, az építetők hitelezőivel szemben. Ez a védelem elsősorban a vállalkozó javára szól s a munkabérvédelmet többnyire csak annyiban érdekli, hogy a vállalkozónak nyújtott dologi biztosíték másodsorban alkalmas biztosítékul használható fel a bérvédelem javára is, mely a munkást a munkaadó vállalkozó ellen megilleti.

A fejlődést a polgári törvénykönyv tervezete ebben az irányban is megindította (II. terv. 1345. §. kapcsolatban az 1393. §-szal).

c) Más kívülállókkal szemben.

A munkabérvédelem szabályai csak úgy hatályosak, ha kényszerítő jellegűek, vagyis a munkást saját rendelkezéseivel szemben is védik. A végrehajtási foglalatásmentességet s ezzel a létminimum védelmét nagyon könnyen ki lehetne játszani, ha a munkás foglalatásmentes bérminimumát magánrendelkezéssel másnak előre lekötöthetné. Ha valahol, úgy itt indokolt a szerződési szabadság megszorítása a munkás érdekében.

Mai jogunkban kétes, lehet-e a foglalatásmentes bérvédelmet enged-

¹⁾ E szabályok körében nem logikus, hogy a gazdasági cseléd a csődben a jelzálogos hitelező mögé kerül (1907: XLV. t.-c. 37. §. III. bek.), holott árverés esetében követelése az előnyös tételek elejére sorakozik. A csődbeli és végrehajtási rangsornak egyeznie kell. (Lásd fent a bányajog példáját.) Logikus e tekintetben az 1898: II. t.-c. 45. §-a, mely szerint a munkás bérvédelme árverésnél: előnyös tétel, csődben: tömegtartozás akkor is, ha a munkát nem a tömeggondnok végezteti, hanem a csőd a munka teljesítése után nyílik meg.

ményezni? A foglalási tilalommal magában véve még az önkéntes engedményezés tiltva nincs; a végrehajtási novella tiltja ugyan a foglalási tilalommal ellenkező egyezményeket s az adós előzetes lemondását a mentességről; de mindez csak a kényszervégrehajtásra vonatkozik. A Kúria csakugyan el is ismerte hatályosnak, hogy a tisztviselő fizetésének foglalásmentes részét engedményezze.¹⁾ Igaz, hogy az ilyen engedményezés a törvény céljával nyilván ellenkezik és így esetleg mint bűvő ügylet megfámadható.

A le nem foglalható bér elzálogosítása mai jogunkban gyakorlatilag azért van kizárva, mert a zálogjog rendszerint csak végrehajtási foglalás útján volna érvényesíthető. Amennyiben pedig az elzálogító szerződésileg a munkabérvételnek szabad kézből való elidegenítésére, vagy beszedésére ad engedélyt a hitelezőnek, az elzálogítás érvénye az engedményezhetőségtől függ.

A munkabérvédelmet ebben az irányban a polgári törvénykönyv tervezete (II. szöveg.) kielégítően valósítja meg; eszerint foglalásmentes követelést sem elzálogosítani (II. terv. 636. §.), sem engedményezni (II. terv. 988. §.) nem lehet.²⁾

Harmadik személy javára a munkabérvételről közvetlen hatálylyal más módon rendelkezni nem is lehet. A ptk. terv. rendelkezései tehát e részben kimerítők. A harmadik javára szóló szerződés nem idevág. Ily szerződéssel magát a bérvételt átruházni nem lehet, csak esetleg fel lehet hatalmazni a harmadikat, hogy a bérvételnek megfelelő összeget követelhessen az adóstól, kinek viszont a rendelkező fél egyúttal megengedi, hogy az így kifizetett összeget a bérvételbe betudja. Ezen a révén tehát a kérdés a munkaadó elleni bérvédelem terére csap át, melyet külön cikkben kívánok tárgyalni.

Az új orosz munkásbiztosító törvények.*)

Irta: **dr. P. Alexandrov** államtanácsos (Moszkva).

Az új orosz munkásbiztosító törvények, amelyeket a cár 1912 július 6-án (19-én) szentesített, a munkások betegség és baleset esetére való biztosítására terjednek ki. Mielőtt e törvényeket ismertetnők, azokról a körülményekről kell néhány szóval megemlékeznünk, amelyek közt Oroszországban a munkásbiztosítás fejlődött.

Oroszország területének nagy kiterjedése, gyér lakossága, a számos néptörzs etnográfiai különfélesége, szokásainak és erkölcsének sajátosága — mindez nagyon is megnehezíti, hogy Oroszországban általános érvényű szabályokat alkossanak, kivált, ha e szabályok nagyszámú ember-tömeg szokásaira és gazdasági érdekeire vannak behatással. Ezenkívül tekintbe kell még venni, hogy mily alacsony a népesség alsó rétegeinek kulturnívója, mily nagy az analfabéták száma és aránylag mily csekély a népességnek a közszervezetek iránt való hajlama.

Mindez a körülmény természetesen korlátozta az orosz munkásbiztosítást; Németországhoz viszonyítva sokkal korlátoltabb határok közt létesítették Oroszországban a munkásbiztosítást, és pedig négy irányban:

¹⁾ Kúria 1078 1899. L. Nyári id. h. 24. l.

²⁾ Hasonlóképp Ip. T. T. 346. § II. bek., mely a polg. tvkv. terv. id. §-ai mellett érzékeny felelőssé válik. Az Ip. T. T. még külön kizárja a foglalásmentes bérvétel elidegenítését is; az utóbbi kitétel e helye bizonyára az oly szerződésre vonatkozik, amelylyel a munkás magát a bér (jövőbeli) engedményezésére még csak kötelezi. A polg. tvkv. terv. rendszerében ezt külön kiemelni nem szükséges: az ilyen szerződés mint jogilag lehetetlen szolgáltatásra irányuló, semmis, és minthogy ezt a jogi lehetetlenséget a hitelezőnek is ismernie kellett, az adóst kártérítésre sem kötelezi. (II. terv. 743. §.)

*) A »Zeitschrift für die gesamte Versicherungs-Wissenschaft« 1913. évi 4. (júliusi) számából.

először, amint már jeleztük, a biztosítás neme tekintetében; másodsor ama foglalkozások tekintetében, amelyekre a biztosítás kiterjed; harmadszor ama biztosításra kötelezett személyek kategóriái tekintetében, akik bizonyos foglalkozáshoz tartoznak, és végül területi tekintetben.

A biztosítás főképpen a gyáriparban foglalkoztatott munkásokra terjed ki és csak kevés más munkáskategóriára is. A törvényjavaslatnak a dumában és a birodalmi tanácsban történt tárgyalása alkalmával utaltak arra a szükségességre, hogy ezeket a kereteket tágítsák és a biztosítást lehetőleg az összes bérmunkásokra terjeszszék ki. Elvileg nem is lehetett e kívánság ellen észrevételt tenni; de amikor meggyőződtek ama nehézségekről, amelyekkel ennek az indítványnak a megvalósítása jár, egész sereg oly foglalkozási ágánál, amelyek rosszul vannak szervezve (pl. az építőmunkásoknál), kénytelenek voltak a biztosító törvény ez értelemben való kiterjesztésétől egyelőre eltekinteni. Ennélfogva a törvény hatálya alá csak gyárak, huták, bányák, vasutak, közúti vasutak és belvizeken (folyókon, csatornákon, belső tengereken és tavakon) folytatott hajósvállalatok tartoznak.

Hogy a törvény hatálya nem terjed ki a korona nagyipari üzemekre és a közvasutakra, e tény abban leli magyarázatát, hogy e vasutak alkalmazottai és munkásai részére külön törvényt bocsátottak ki, amely elszenesíttetés esetén kártérítés nyújtását rendeli el.

De továbbá a biztosítás alá csak oly üzemek munkásai tartoznak, amelyekben — ha az üzemben motor van — legalább 20 munkást dolgoztatnak, vagy — ha az üzemben nincs motor — legkevesebb 30 munkást foglalkoztatnak. E korlátozás mellőzése a biztosítás megvalósítását, legalább is eleinte, jelentékenyen megnehezítette volna. Az oly üzemek, amelyekben a munkások száma 20-nál kevesebb, az üzemek 37°/o-át jelentik ugyan, de az ezen üzemekben foglalkoztatott munkások száma az összes munkások számának csupán csak 3⁷^o/o-a. Ha tehát a munkások e 3⁷^o/o-ára is ki akarták volna terjeszteni a biztosítási kötelezettséget, egész sereg kisüzemet kellett volna a biztosítás nagyobb teherviselői tevékenységének mindjárt a megkezdésekor e nagyobb üzemekkel egy sorba vonni. Ezért is nagyon óvatosan kellett eljárni.

Ami végül a törvény területi hatályát illeti, az új törvény csak európai Oroszországra meg Kaukázusra érvényes. Eszerint a beteg- és balesetbiztosítás egyelőre nem terjed ki Szibériára és Turkesztánra. Azonban a törvényben van oly intézkedés, amely szerint a minisztertanács határozatával a törvény hatálya Szibériának és Turkesztánnak egyes területeire, vagy az ezekben a tartományokban levő egyes üzemekre kiterjeszhető.

Az új törvényt német mintára novellákkal lehet tökéletesíteni, amennyiben új biztosítási ágak létesítéséről és a biztosításra kötelezett személyek körének tágításáról lesz szó. Mind e tekintetben eleinte a legnagyobb óvatosság volt ajánlatos, hogy a biztosításnak gyakorlatilag amúgy is nehéz megvalósítása könnyebbé váljék.

Az eddigi gondoskodás és orvosi segély betegség esetén.

Mivel Oroszországban a segélypénztári intézmény csaknem teljesen fejletlen és a nyilvános szegényellátás csak elégtelenül van szervezve, ennélfogva Oroszországban a munkások keresetkéességük elvesztése esetén semmiképpen sincsenek ellátva, ha rokkantságukat nem baleset okozta; mert az utóbbi esetben a törvényeknek egész sora szabályozza már régebb idő óta a munkásokról való gondoskodást.

Kényszerítő szükségesség volt tehát, hogy a munkásokról való gondoskodást akképpen szervezzék, hogy a gondoskodást a magánjótékonyág véletlen beavatkozásának talajáról a közjog, a szociális jog terére plántálják át.

A beteg munkások részére gyógykezelés nyújtásának törvényes szabályozása tekintetében a minisztériumnak 1866 augusztus 26-án jóváhagyott határozata szolgál kiinduló pontul. Ennek az ideiglenes törvénynek a kolera-járvány föllépése és a gyári munkások orvosi kezelésének tökéletes hiánya volt az indító oka. E határozat szerint az oly gyáraknak és üzemeknek, amelyekben 1.000 munkás dolgozik, 10 ágyas kórházat kellett létesíteniök, az 1.000-nél több munkással dolgozó gyáraknak 15 és még több ágyas kórházat kellett berendezniök, és pedig minden 100 személyre 1—1 ágyat kellett szánniök, amely gyárakban 1.000-nél kevesebb munkást foglalkoztattak, azoknak 5 ágyas kórházat kellett létesíteniök. Nemsokára, 1867-ben, a belügyminiszter törvényjavaslatot terjesztett a birodalmi tanács elé »gyárakban és üzemekben kórházak létesítéséről«. E javaslat szerint az 1866 augusztus 26-iki ideiglenes törvény az egész birodalomra kiterjesztetett volna és törvényhozói úton erősített meg. Azonban a birodalmi tanács a törvényjavaslat tárgyalását elvetette azzal a megokolással, hogy nincs hozzá kellő tapasztalati anyag. Azonkívül a birodalmi tanács azzal okadatolta e kérdésben az állásfoglalását, hogy az 1866 augusztus 26-iki törvény sem időbeli, sem területi határokat nem állapított meg, tehát további rendelkezésig érvényesnek kell lennie az egész birodalomra.

Későbbben a munkások részére nyújtandó orvosi segély kérdését az 1886. évi június hó 3-iki törvény érintette, amely törvény a gyáripar felügyeletét szabályozza. Ez a törvény főképpen a munkások felvételének feltételeit tárgyalja és többek közt kimondja, hogy a munkásoktól az orvosi segélyért díjazást szedni nem szabad. Továbbá ez a törvény a gyárfelügyeleti hatóságoknak kötelességükké teszi, hogy a munkásoknak nyújtandó orvosi segély tekintetében szabályzatokat bocsássanak ki. Hasonló rendelkezések vannak a bányatörvényben is.

Az említett 1866. évi augusztus hó 26-iki törvény, az a tilalom, amely szerint a munkásoktól nem szabad az orvosi segélyért fizetést követelni és a gyáripar részére létesített kormányzósági felügyeleti hatóságoknak adott az a jog, amely szerint rendelkezéseket adhatnak ki, okadatoltá tette, hogy a nagyiparosokkal szemben a követeléseknek egész sorát támasztották a gyári munkások részére nyújtandó orvosi segély tekintetében. A felügyeleti hatóságok visszaéltek azzal a jogukkal, hogy rendelkezhetnek, amennyiben a törvényt lényegesen bővítették és a törvénynek általánosító jelentést tulajdonítottak.

Ezért alapították 1899-ben a gyári- és bányauzemek számára a birodalmi hivatal, amelynek egyebek között a munkások orvosi kezelésére vonatkozó általánosabb rendelkezések kibocsátása is a hatáskörébe utaltatott. A helyi felügyeleti hatóságok rendelkezésére van bízva, hogy ezeket az általános szabályokat aszerint részletezzék, amint a helyi viszonyok és az egyes esetek megkövetelik. Minthogy azonban a birodalmi hivatal nem bocsátott ki általános szabályokat, ennél fogva a helyi felügyelő hatóságok sem adtak ki semmiféle rendelkezéseket e tekintetben. Így azután az orvosi segélyről szóló mindaz a rendelkezés érvényben maradt a mai napig, amelyeket 1899 előtt az összes bányafelügyeleti hatóságok meg 30 gyári felügyelő hatóság (amilyen összesen 64 van) kibocsátott.

Hogy valamilyen képet adjunk arról az orvosi segélyről, amelyet a munkások a gyári- és a magán-bányaiiparban élveztek, felsorakoztatunk néhány statisztikai adatot, amelyet 1907-ben a gyárfelügyelők gyűjtöttek össze. Ezek az adatok az európai Oroszország 60 kormányzóságának összes nagyipari üzemére vonatkoznak, amelyekre az iparfelügyelőség intézménye kiterjed.

14.247 nagyipari üzem közül, amelyekben 1,818.629 munkás dolgozott, 1907-ben 5.439 üzem (38^{0/0}) egy, vagy más formában 1,528.000, tehát az összes munkások 84^{0/0}-ának adott orvosi segítséget. Az adatok azt bizo-

nyítják, hogy ha a gyárakat a munkások létszáma szerint csoportosítjuk, azoknak a gyáraknak a száma, amelyek a munkásoknak orvosi segélyt adnak, annál nagyobb, minél nagyobb a munkások száma és fordítva; így pl. a közt a 207 gyár közt, amelyek 1.000, vagy ennél több munkást foglalkoztatnak, csak 16 olyan gyár van, amelyek nem adnak a munkásoknak orvosi segélyt, míg a közt a 3.799 egészen kicsiny gyár közt, amelyek 15-nél több munkással nem dolgoznak, csak 326 gyár, tehát csak 8,6%, gondoskodik e tekintetben a munkásokról.

Azt az 5.439 iparüzemet, amelyekben 1.528.000 munkás dolgozik és amelyek a munkásoknak orvosi segélyt nyújtanak, a következőképpen lehet csoportosítani: 2.932 gyár 461.550 munkással csakis ambulatóriumot tartott a munkások részére, vagyis csak azokat a munkásokat részesítették orvosi segélyben, akik maguk keresték fel az orvost és járó betegek voltak, tehát csak könnyebb betegség esetén kaptak ezek a munkások gyógykezelést. Csak 964 gyárban, amelyben 798.279 munkás (vagyis a munkások összlétszámának körülbelül 50%-a) dolgozik, volt az orvosi kezelés tökéletesen szervezve, azaz a munkásoknak súlyos megbetegedés esetén kórházi ápolást is biztosítottak.

Néhány gyárban, leginkább nagyobb gyárakban kitűnően berendezett és példásan vezetett kórházat lehet találni, amelyek gyakran többet nyújtanak, mint amennyit kívánni lehet tőlük; nemcsak a munkásoknak adnak ezek orvosi segélyt, hanem a munkások családtagjainak, sőt sokszor a környékbeli népességnek is. Viszont vannak olyan kórházak is, amelyek csak csekély mértékben felelnek meg hivatásuknak. Néha az ilyen kórházakban nem is vesznek fel fertőző betegségben szenvedőket, néhány kórház nem fogad el oly betegeket, akiknek betegsége sebészi beavatkozást igényel, más kórházakban pedig csakis könnyebb lefolyású betegségeket gyógyítanak, a súlyosan megbetegedetteket pedig (a gyártulajdonos költségén) a legközelebbi városi kórházakba, vagy a semstvok kórházába szállítják.

Az 1866-ik évi törvény betűje szerint minden gyárnak külön a gyár részére kellene kórházat létesítenie. Mivel azonban ennek a követelménynek a teljesítése igen nehéz, sőt sokszor teljesen lehetetlen, hogy önállóan működő kis kórházakat tartsanak fenn, a gyakorlatban nemcsak, hogy megengedték, hogy a gyárosok a megbetegedett munkások közös gyógykezelése végett különböző formában egymás közt megállapodjanak, hanem a felügyeleti hatóságok az ily megegyezést el is rendelték. Az ilyen megegyezésnek általánosan az a formája, hogy a gyártulajdonos a szomszédos gyárban, amelynek már van kórháza, bizonyos számú ágyat bérel. Sokkal ritkább az olyan eset, amikor több gyártulajdonos közös költségén épít fel és tart fenn közös kórházat. Ugyanilyen okokból nyújtottak gyakran orvosi segélyt a gyári munkásoknak a gyakorlatban a semstvok, a városok, a Vörös-Kereszt kórházaiban, vagy magánkórházakban a gyártulajdonosoknak az illető intézetekkel kötött egyezsége alapján.

Az a kép, amelyet azoknak a munkásoknak betegség esetén való ellátásáról tártunk elé, akik az iparfelügyelő felügyelete alá tartoznak, csaknem teljesen megáll a bányá- és kohóművek munkásainak ellátására is, azzal a különbséggel, hogy ebben az iparágban a legtöbb üzemnek megvan a saját, vagy közösen létesített kórháza. Ez a körülmény abban leli a magyarázatát, hogy a bányá- és kohóművek többnyire messzire vannak a nagyobb városoktól és ennél fogva kénytelenek az orvosi segélyről maguk gondoskodni, mivel különben egyáltalán nem lehetne a munkásoknak gyógykezelést nyújtani. Viszont az a számos üzem, amelyekre az iparfelügyelői intézmény hatálya kiterjed, többnyire a városokban van, minél fogva a gyártulajdonos jobbnak látja, hogy a munkásoknak nyújtandó orvosi segély gondját a városi hatóságra hárítsa.

A most felsorolt tények eléggé bizonyítják, hogy a beteg munkásokról való gondoskodás meglehetősen elégtelenül volt szervezve és ennél fogva szükséges volt, hogy a munkások részére nyújtott orvosi segélyről szóló érvényben levő törvényeket revideálják és a betegsegélyezést más alapon szervezzék.

A betegség esetén nyújtandó kártalanításról szóló új törvény.

A munkásokról betegség esetén való gondoskodás táppénznek és ingyen gyógykezelésnek nyújtásában áll. Ennélfogva az új törvény természetesen úgy táppénz fizetéséről, mint a munkások gyógykezeléséről rendelkezik. A táppénzbiztosítás költségei kötelezően közösen terhelik a munkaadókat és a munkavállalókat, és pedig a biztosítás betegsegélyező pénztárak révén történik, amelyeket minden egyes üzemben kell létesíteni. Azonban a munkások orvosi kezelésének költségei az új törvény alapján kizárólag a munkaadókat terhelik.

Mielőtt rátérnénk ama tipikus intézmények ismertetésére, amelyek révén Oroszországban a munkásbetegsegélyezés történik, meg kell jegyeznünk, hogy a pénztáraknak Németországban megengedett számos kategóriái egy, vagy más formában már sokkal a munkásbiztosító törvény előtt megvoltak. A törvény csak az e pénztárakban való részvételt terjesztette ki a bér munkások szélesebb rétegeire és a pénztárak működését szabályozta, amennyiben bizonyos egységes követelményeket állított fel velük szemben. Másként vagyunk azonban Oroszországgal, ahol alig van betegsegélyező pénztár és csakis Lengyelországban meg az Ural-tájon található. Máskülönben nincsenek Oroszországban oly intézmények, amelyek a táppénzbiztosítás szervezésének alapjául szolgálhatnának. Ilyen intézményeket még csak ezentúl kell alkotni.

A törvény általános szabályként mondja ki, hogy mindazok az üzemek, amelyekben több, mint 200 munkás dolgozik, önálló betegsegélyező pénztárat kötelesek létesíteni; a kis üzemek kötelesek közös pénztár létesítése végett egymással megegyezni. A betegsegélyező pénztárakat a tagok közgyűlése és a végrehajtó szerv, a vezetőség igazgatja, amelyet a közgyűlés választ. A közgyűlés hatáskörébe tartozik a törvényben megállapított határokon belül a tagsági járulékok és a táppénzek mérvének megállapítása. Ez a rendszer, amelyet úgy Németországban, mint más országokban alkalmaznak, a biztosítottaknak megadja még azt a lehetőséget is, hogy a pénztárak tevékenységét bizonyos határokon belül a munkástömegek sokoldalú igénye szerint szabják meg.

A betegsegélyező pénztárak a következő segélyeket fizetik tagjaiknak:

1. Táppénzt betegség esetén és baleset esetén, ha a testi sérülés keresetképtelenséggel jár.

2. Terhes nőknek és gyermekágyasoknak segélyt.

3. Temetkezési segélyt.

A betegség és baleset esetén nyújtott segélyek a következők:

1. A fele usque a két harmadrésze annak a bérnek, amelyet a megbetegedett keresett, ha családtagokat, és pedig: feleséget, 15 évnél fiatalabb gyermekeket (tekintet nélkül arra, hogy a gyermekek törvényesek, törvénytelenek, örökbefogadottak, törvényesítettek, vagy nevelt gyermekek). 15 évesnél fiatalabb testvéreket, ha azok apátlan-anyátlan árvák és egyenes felmenő ágon rokonokat kell eltartania.

2. A bérnek egy negyedrészt usque felét az egyedül állóknak, ha az ilyen pénztári tagok segélyezése tekintetében a közgyűlés nem állapított meg külön rendelkezéseket.

Nincs igényük táppénzre azoknak a pénztári tagoknak, akik betegségüket szándékosan, vagy erőszakosságokban és verekedésekben büntendő módon való részvétellel maguk okozták.

A tagok táppénzt kapnak:

1. Betegség esetén a betegség 4. napjától felgyógyulásukig, de legfeljebb 26 héten át, visszaesés esetén ugyanabban az évben legfeljebb 30 héten át.

2. Testi sérülés esetén:

a) oly tagok, akikre a balesetbiztosító törvény hatálya nem terjed ki, mint az 1. pontban említettük;

b) oly tagok, akik a balesetbiztosító törvény hatálya alatt állanak és akik keresetkéességüket az e törvényben felsorolt körülmények között veszítették el, attól a naptól kezdve, amelyen a baleset történt, de nem tovább, mint 13 hét tartamáig.

A táppénzt csak a tényleg elmulasztott munkanapokra fizetik a betegeknek, hacsak a közgyűlés másként nem határozott.

A gyermekágyi segély a munkásnő keresetének felében usque egész összegében jár. Ezt a segélyt a szülést megelőző 2-ik héttől a szülést követő 4-ik hétig fizetik. A terhes nőknek csak arra az időre van igényük erre a segélyre, amely idő alatt valóságban nem végeztek bér munkát. A betegsegélyező pénztáraknak jogukban áll, hogy a gyermekágyi segélyt megvonják, ha a gyermekágyas nő a lebetegedését követő 4 hét lejártá előtt munkába megy. Szülésznői segélyre a betegsegélyező pénztár csak azon tagjainak van igényük, akik a lebetegedés előtt legalább három hónapig tagjai voltak a pénztárnak.

A temetkezési segély az elhalt pénztári tag napibérének húsz- és harmincszorosa között ingadozik. E segélynek a temetkezés költségeit kell fedeznie és azoknak adják ki, akik az elhaltat eltemetik.

A segélyösszeg mérvét a fentebb említett kereten belül a közgyűlés állapítja meg évente egy évre.

A közgyűlés elhatározhatja:

1. hogy annak a pénztári tagnak, akit gyógyintézetben helyeznek el, nincs joga táppénzre, vagy a táppénzt kisebb mértékben kapja meg; 2. hogy a táppénzt a tagoknak a betegség 4. napjánál előbb is megadják; 3. hogy azokhoz a napokhoz, amelyekre táppénzt fizetnek, hozzászámítják az ünnepnapokat és azokat a napokat is, amelyeken a munkát megszakítják; 4. hogy akik a pénztárból kilépnek, három hónapon belül segélyt igényelhetnek, de csak a törvényben megszabott minimális összegben, főtéve, hogy nem lettek másik betegsegélyező pénztárnak tagjaivá, és 5. hogy mindenfajta pénzbeli segélyre, vagy a segélyek bizonyos nemeire csak a tagság bizonyos időtartama után nyílik meg az igény, de ez az időtartam nem lehet két hétnél több.

A betegsegélyező pénztárak tagsági járulékainak összegét a közgyűlés állapítja meg, de a járuléknak a munkabér 1 és 2%-a közt kell mozognia. Az oly pénztárakban, amelyek taglétszáma 400-nál kevesebb, a járulék 3%-ig felemelhető. Akiknek napibére 5 rubel, vagy akiknek évi fizetése 1.500 rubelnél több, azok járulékának kiszámításánál az 5 rubel bér a kiinduló pont.

A munkaadónak a betegsegélyező pénztár költségeihez való hozzájárulása a tagjárulék kétharmad része.

Ha a tagsági járulék a legmagasabb mértékben állapított meg és a betegsegélyező pénztárnak nincsenek elég anyagi eszközei arra, hogy a pénzbeli segélyeket a törvényben meghatározott minimális összegben nyújtsa, akkor a közgyűlésnek joga van a járulékok felemelésére. De ez esetben a munkaadó hozzájárulása az oly pénztárnál, amelynek kevesebb, mint 400 tagja van, a tagok munkabérének $1\frac{1}{30}\%$ -át, 400nál több taggal bíró pénztáraknál pedig a munkabér 2%-át nem haladhatja meg.

Amint fentebb említettük, a törvény szerint a betegsegélyező pénztárak kötelessége, hogy a baleset következtében megsérült munkásoknak

13 héten át pénzbeli segélyt nyújtsanak. E teljesítményeknek, amelyek eddig a munkaadókat terhelték, a betegsegélyző pénztárakra való áthárítása kizárólag abban leli magyarázatát, hogy a táppénznek a pénztárak útján való kifizetése kényelmesebb. E tekintetben nem az volt a szándék, hogy a nagyiparosok kötelezettségét a betegsegélyző pénztárakra hárítsák át, azért is emeli fel a törvény a munkaadóknak a pénztár költségeihez való hozzájárulását. Statisztikai adatok hiányában lehetetlen pontosan megállapítani azokat a költségeket, amelyeket a betegsegélyző pénztáraknak kell viselniük az esetre, ha a baleset miatt sérült munkást 13 héten át pénzbeli segélyben részesítik.

A megbetegedett munkásokat kizárólag az iparosok költségén gyógykezelik; de a betegsegélyző pénztárakra való befizetéseik nem teszik a felét, mint Németországban, hanem csak a kétharmadát a tagok járulékaiknak; e szerint a munkaadók a járulékok kétötödét, a munkavállalók a háromötödét fizetik.

A kereskedelem- és iparügyi minisztérium jól megfontolt okokból helyesebbnek tartotta, hogy eltérjenek a német mintától abban a tekintetben, hogy a munkaadókat felmentsék az alól a kötelezettség alól, hogy a munkások ápolatásáról gondoskodjanak.

A törvény megkülönböztet: a) első orvosi segélyt hirtelen megbetegedéseknél és baleseteknél; b) ambulatóriumi gyógyellátást és c) gyógyintézeti kezelést a beteg teljes ellátásával. Azok a nehézségek, amelyekkel a munkaadók szempontjából a gyógyellátás szervezése össze van kötve, főképpen a gyógyintézetekben való kezelésben rejlenek. Ezért vélték célszerűnek azt a rendelkezést, hogy a munkaadóknak szabadságukban áll, hogy a munkásoknak a kórházi ápolást vagy természetben adják, vagy a betegsegélyző pénztárakkal, vagy a semstvokkal, vagy a városi hatóságokkal megfelelő egyezséget kössenek. Ha a betegsegélyző pénztárak, a semstvok, vagy a városi hatóságok bármely okból nem hajlandók a kórházi ápolás átvételére, akkor a munkások a kórházi ápolást a munkaadó költségén a semstvok, a városok, vagy más intézmények valamely gyógyintézetében kaphatják meg.

Ez a rendszer bizonyos alkalmazkodó képességével tűnik ki és jól lehet az Oroszországban uralkodó különböző szokásokhoz és viszonyokhoz idomítani; ennél fogva kézzelfoghatóan leginkább megfelel az ipar érdekeinek. Gyakorlatban azok a nagy vállalatok, amelyeknek jól felszerelt gyógyintézeteik vannak, a munkások orvosi kezelését meg fogják tartani a saját kezükben. Egyidejűleg szabad az út afelé, hogy a betegsegélyző pénztárak szervezzék a betegápolást, ha a pénztárak a körülményekhez képest lehetségesnek tartják, hogy ezeket a feladatokat a munkaadók bizonyos hozzájárulásával megoldják.

Másként rendelkezik a törvény a hirtelen megbetegedések és balesetek esetén nyújtandó első segélyről és az ambulatóriumi gyógyellátásról. Bár szabad a munkaadóknak e két esetben az orvosi kezelést a betegsegélyző pénztárakra, a községi hatóságokra és más intézményekre hárítani, ha velük megegyezést létesítenek. De ha ily megegyezés nem jön létre, a munkaadó köteles az orvosi segélyt maga szervezni.

A törvényben nincsenek pontos rendelkezések arról, hogy az üzemtulajdonosa milyen mértékben és az üzemben foglalkoztatott munkások számához viszonyítva miképpen köteles a munkásokat első orvosi segélyben és ambulatóriumi kezelésben részesíteni. Az ilyen rendelkezések a gyakorlatban nem is volnának megfelelők. Az orvosi látogatások gyakorisága az üzemekben és a rendelő órák száma az ambulatóriumokban természetesen a munkások számától és kontingensétől, az üzem tevékenységének különböző feltételeitől, földrajzi helyzetétől, a közlekedési eszközöktől stb. függ. Ezek a feltételek a gyakorlatban annyira különbözők, hogy a

törvénybe erre vonatkozó határozmányok és különösen számszerű szabályok felvétele önkényes intézkedés lenne és csak a munkaadókat, a betegsegélyző pénztárakat, meg a községi hatóságokat korlátozná tevékenységükben anélkül, hogy a betegápolás tekintetében előnyt jelentene. E szabályok megállapítása a munkásbiztosítási birodalmi hivatal feladata.

A törvényjavaslat tárgyalása alkalmával fölmerült az az aggály, hogy a betegség esetére való gondoskodásnak megosztása a munkaadók (orvosi kezelés) és a betegsegélyző pénztárak (pénzbeli segély) között súrlódásokra és ellentétek kiélesedésére fog okot szolgáltatni. Miért is többen amaz óhajuknak adtak kifejezést, hogy a munkaadók és munkavállalók közt a jó viszony ápolása érdekében úgy a betegség esetén nyújtandó pénzbeli segélyt, mint a gyógykezelést egy és ugyanaz a szerv nyújtsa — amint Németországban is — nevezetesen a betegsegélyző pénztár.

E felfogás ellenzői hivatkoztak arra a már említett tényre, hogy a munkások betegség esetére való ellátásának problémája Németországban és Oroszországban történetileg teljesen másképpen fejlődött. Törvényes rendelkezések és népszerűekké vált intézmények alapján a betegápolást az orosz iparban régebb ideje és most is ingyen adják a munkaadók a munkásoknak. Ennélfogva e kötelességnek a betegsegélyző pénztárakra való áthárítása a fennálló rendnek radikális megváltoztatását jelentené és még ha a munkaadóknak a pénztárak terheihez való hozzájárulása jelentékenyen emeltetnék is, akkor is olyan rendszabály jellegét viselné magán, amely a munkástól oly jogot von el, amelyet a munkás immár félszázadév óta élvez.

A statisztikai adatok azt bizonyítják, hogy a munkásbetegápolás az ipari vállalatokban ugyan még távolról sem tökéletes, mégis sokat tettek e tekintetben, amit meg kellett óvni és tovább kellett fejleszteni. Ezenkívül pedig látható volt, hogy a betegsegélyző pénztárak, legalább is eleintén, nem lehetnek abban a helyzetben, hogy a már megalkotott gyógyhelyeket fenntartsák és fejlesszék. Meg kellett gondolni, hogy a betegsegélyző pénztárak létesítésével első ízben szólítják fel a munkásokat önálló tevékenységre és hogy ez a tevékenység súlyos és felelősségteljes valami. Az oroszországi munkástömegeknek aránylag alacsony kulturális nivóját véve tekintetbe, a munkásoknak, akiknek hivatásuk lesz a pénztárak igazgatását vezetni, elég nehezükre fog esni, hogy a pénzbeli segélyekkel való operálást helyessen szervezzék meg, a számadást, a megbetegedések regisztrálását és a számos egyéb követelményt teljesítsék. A betegsegélyző pénztár vezetőségének csupán ennek a feladatnak megoldása sem lesz könnyű.

Ha már most a pénztárakra egyidejűleg a gyógykezelést is ráruházták volna, a pénztárak tevékenysége jelentékenyen szövevényesebbé vált volna. Aligha lehetett elvárni, hogy a munkások, akikre a betegsegélyző pénztár vezetését rábizzák, képesek lesznek arra, hogy a gyógyellátásnak a helyes kialakulását biztosítsák, ami az orvosi személyzet célszerű megválasztását, épületek emelését, különböző hatóságokkal való egyezségkötéseket stb. követel meg.

Végül különösen kell hangsúlyoznunk, hogy a törvény az iparban a gyógyellátás meglevő alapjaihoz ragaszkodik ugyan, de ezért egyidejűleg ennek az ügynek a betegsegélyző pénztárakra későbbi átruházása lehetőségét nemcsak, hogy nem kapcsolja ki, sőt ennek az útját is egyengeti.

Ennélfogva előrelátható, hogy amily mértékben fejlődnek a betegsegélyző pénztárak és növekszenek az eszközeik, a pénztáraknak a munkások orvosi ellátásának átvétele tekintetében a gyártulajdonosokkal a törvényben megengedett megegyezései idővel itt-ott elő fognak fordulni, és ekképpen a gyógyellátás lassanként teljesen a betegsegélyző pénztárak funkciói közé sorozódik.

Azonban már most, a jelen pillanatban, amikor a pénztáraknak még

nincs kellő tapasztalatuk, az ilyen átadást sürgetni nem volna sem időszzerű, sem óvatos dolog.

Ezek az indító okok vezették úgy a birodalmi dumát, mint a birodalmi tanácsot, amikor e kérdés fentemlített megoldásához ragaszkodott.

A munkások balesetéről szóló új törvény.

A törvényesen létesített balesetbiztosítás úgy formailag, mint lényegében az orosz törvényhozás által a munkások elszerencsétlenülése esetén való kártalanításáról már megalkotott szabályok fejlesztése.

Formai tekintetben az új törvény a birodalmi tanács 1903. évben kelt parancsának valóra váltása, hogy t. i. az 1903 június 2-án kelt (a gyárakban, hámorokban és bányákban baleset következtében megsérült munkások és alkalmazottak és azok családtagjainak kártalanításáról szóló) törvény életbeléptetésének napjától számított öt éven belül az ipari vállalatokban dolgozó munkások és alkalmazottak kötelező biztosításáról törvényjavaslatot kell előterjeszteni.

Lényegében az új törvénynek az a célja, hogy egyrészt a munkások baleset esetén leendő kártalanítására vonatkozó jogának élvezetét biztosítsa, amit az 1903 június 2-iki törvény csak ki nem elégítően érhetett el, másrészt, hogy oly feltételeket teremtsen, amelyek a munkaadóknak a rájuk rótt kártalanítási kötelezettségek viselését megkönnyítse.

Az új törvény elrendeli, hogy a balesetbiztosításnak külön szövetkezetek révén, amelyeket a munkaadók kölcsönös szavatossággal tartoznak megalakítani, kell történnie. Az orosz viszonyok közepette azt találták legalkalmasabbnak, hogy a szövetkezeteket rendszerint a birodalom egyes kerületeiben levő üzemek egyesítése révén alakítsák meg. És pedig 11—12 legyen Oroszországban a kerületi szövetkezetek összes száma. A törvény minden esetre lehetővé teszi, hogy ettől a rendelkezéstől eltérjenek, ha a viszonyok azt bizonyítják, hogy célszerűbb hasonló üzemeknek szakszövetkezetekben való egyesítése. De a szakszövetkezeti rendszert mint általános szabályt nem tartották megfelelőnek, noha egyes esetekben viszont nagyon is célszerűnek vélték. Munkafeltételek tekintetében ugyanis sok nagyüzem igen közel áll egymáshoz. Az ilyen üzemeknek, ha bizonyos helységben elég sok az ily üzem, természetesen érdekük, hogy önálló szövetkezetté egyesüljenek. Ha ezeknek az üzemeknek a kerületi szövetkezetekből való kiválása a szövetkezetek működését semmiképpen sem befolyásolja hátrányosan, semmi oka sincs annak, hogy a szakszövetkezetek alakítását meggátolják. Néhány üzemre, mint pl. a hajózási vállalatokra vonatkozóan, éppen az ilyen egyesülést találták a legcélravezetőbbnek.

Ez okokból szól a munkásbiztosító törvénynek külön rendelkezése arról, hogy a munkásbiztosítási ügyben a birodalom legfelső fórumának joga van arra, hogy egyes esetekben üzemeknek szakszövetkezetté való egyesülését megengedje.

A balesetbiztosítás kizárólag a munkaadó terhére történik, amennyiben a munkaadó fizeti a biztosító szövetkezetbe munkásai után a biztosítási jutalékot és a biztosító szövetkezetek elégítik ki a munkások nyugdíjköveteléseit.

Az anyagi eszközök előteremtése az osztó-kiróvó rendszer útján történik és pedig minden év végén a szövetkezet egyes tagjaira róják ki az elmúlt évben a balesetbiztosítás megvalósítására szükséges összeg tőkeértékét. A járadékok tőkeértékét az első 10 évben mint a járadék tízszeres összegét veszik számításba. Ha 10 év múlva a nyugdíjalap kevesebb, mint a járadékoknak e táblázatok alapján kiszámított tőkeértéke, akkor a szövetkezetnek kell a hiányzó összeget fedeznie, a szövetkezet alapszabályai-ban meghatározott eljárás szerint.

A balesetbiztosítás a sérült munkásnak táppénzt, vagy járadékot biztosít, a családtagok részére a biztosított halála esetén, amennyiben a halált baleset okozta, temetkezési segélyt és járadékot. A táppénz a biztosítottnak a munkabér kétharmadának összegében jár a baleset megtörténte után a 14-ik hét kezdetétől.

A biztosított állandó keresetképtelenség esetén kap járadékot, és pedig teljes keresetképtelenség esetén évi keresetének kétharmada összegében, részleges keresetképtelenség esetén a teljes nyugdíj ama százaléktétele összegében, amely a keresetképtelenség fokának felel meg.

Elmebetegség, teljes megvakulás, mindkét kéznek, vagy mindkét lábának elvesztése, vagy oly teljes tehetetlenség esetén, ami miatt a sérültnek állandó gondozásra van szüksége, a járadék az egész évi kereset összegében jár.

Oly balesetek esetén, amelyeknek halál a következménye, de csak ha a halál a baleset után nem később, mint két éven belül következik be, vagy ha később is, de a baleset okozta testi sérülés gyógykezelése idején áll be, a biztosító szövetkezet köteles: 1. a temetés költségeit viselni ama szabályok keretén belül, amelyeket a betegsegélyezésről szóló törvény állapít meg; 2. a családtagoknak járadékot adni.

A családtagoknak fizetendő járadékok az elhalt évi keresetéhez a következő arányban állanak: 1. az özvegy az évi kereset egyharmadát kapja járadékul életfogytiglan, vagy újból való férjhezmenetelig; 2. mindkét nembeli gyermekek (törvényesek, törvényesítettek, örökbefogadottak, törvénytelenek, neveltek, vagy fogadottak) 15 éves korukig az évi kereset egyhatodát kapják járadékul, ha egyik szülőjük él, és egy negyedét kapják, ha mindkét szülőjük meghalt; 3. egyenes felmenő ágon rokonok életfogytiglan az évi kereset egy-egy hatodát kapják és 4. apátlan-anyátlan testvérek 15 éves korukig az évi kereset ugyancsak egy-egy hatodát kapják járadékul.

Akiknek évi keresete 1.500 rubelnél több, azoknak a járadékszámításánál 1.500 rubel a kiinduló pont. A jobban fizetett alkalmazottaknak joguk van arra, hogy évi keresetüknek 1.500 rubelt meghaladó része kártalanítását polgári per útján követeljék.

A biztosító szövetkezet az esetre, ha a sérült nem részesült ingyen orvosi gyógykezelésben, köteles a baleset okozta sérülés kezeléséből származott költségeket visszatéríteni.

A járadékos kívánságára és a szövetkezet hozzájárulása esetén a járadékot tőke-végkielégítéssel meg lehet váltani, ha az évi járadék nem több, mint 36 rubel és azonkívül nem haladja meg az évi kereset 15°/o-át.

A munkásbiztosítási birodalmi hivatal és helyi hatóságok.

A munkásbiztosítás legfelső fokú vezetése a kereskedelem- és iparügyi minisztériumban van koncentrálva, ahol e célból alakították a munkásbiztosítási birodalmi hivatalt. A helyi igazgatás a munkásbiztosítási kormányzósági hatóságok feladata.

A kormányzósági hatóságok tagjai: a kormányzó (aki egyszersmind az elnök), a legidősebb iparfelügyelő, a belügyi, a pénzügyi és az igazságügyi minisztériumok képviselői, a tartományi (semstvo) és városi hatóságok kiküldöttei és a munkások és a munkaadók képviselői.

A kormányzósági hatóságok funkciói a következők: 1. a betegsegélyező pénztárak alapszabályainak jóváhagyása; 2. az egyes vállalkozóknak a betegsegélyező pénztárakban való részvételre leendő bevonása; 3. a munkaadók részére szabályok megállapítása oly statisztikai adatok összeállítására, amelyek a biztosítás céljaira szükségesek; 4. egyes pénztárak közgyűléseinek határozatai ellen beterjesztett panaszok felett döntés; 5. rendszabályok megállapítása a betegsegélyező pénztárak pénzügyi helyzetének rendezése

tekintetében, ha e célt a pénztár közgyűlésének és vezetőségének rendelkezései nem érik el.

A betegsegélyezési birodalmi hivatal tagjai a kereskedelem- és iparügyi miniszter elnöklete alatt: a kereskedelem- és iparügyi, a belügyi, a pénzügyi, az igazságügyi, a közlekedésügyi és a földművelésügyi minisztérium képviselői, a szentpétervári kormányzósági semstvonak és a szentpétervári tartományi dumának 1—1 képviselője, az ipar 5 képviselője és a betegsegélyezésről szóló törvény alapján létesült pénztáraknak 5 tagja.

A munkásbiztosítási birodalmi hivatal illetékessége alá tartozik: a helyi hatóságok felett a legfelső vezetés és felügyelet, ama vitás kérdések értelmezése, amelyek a biztosító törvények végrehajtása körül keletkeznek ama szabályok és rendeletek megállapítása, amelyeket a törvény érint, és a munkásbiztosítási ügy legfontosabb ügyeiben való döntés.

Végül még csak azt jegyezzük meg, hogy az új törvény az illetékes minisztériumot arra kötelezi, hogy a törvény kihirdetésének napjától számított egy éven belül terjeszzen elő törvényjavaslatot azoknak a munkásoknak betegség esetére való ellátásáról, akik az állami intézetekben és a közvasutaknál dolgoznak és hogy a birodalmi дума az új törvény véleményezése alkalmával amaz óhajának adott kifejezést, hogy a kormány dolgozzon ki lehetőleg rövid idő alatt törvényjavaslatot a különös biztosítási bíróságokról, amelyek a birodalmi дума véleménye szerint a törvény helyes végrehajtása szempontjából nélkülözhetetlenek.

SZEMLE.

SZOCIÁLIS EGÉSZSÉGÜGY.

A bányaféregokozta megbetegedés.

Az ipari megbetegedések ezévi Rómában tartott kongresszusán a tárgysorozat legkimagaslóbb pontja, amely a legnagyobb érdeklődést keltette és a legtöbb vitára szolgáltatott anyagot, az ankylostomiasis, a bányaféregokozta megbetegedés volt.

Ez a par excelléncia ipari megbetegedés a legelterjedtebb s a Rockefeller-féle egészségügyi bizottság megállapítása szerint az egész világon, 66 földrajzi szélességi fok határa között fordul elő. E széles földszáv népessége közül mintegy 20 millió szenved e bántalomban, amely illetően világprobléma s nemcsak fenyegető veszedelme, hanem kerékkötője is a civilizációnak, mivel az emberiség egy nagy részének gazdasági erejét elpusztítja, szociális fejlődését megakasztja, szellemi és testi egészségét aláássa.

A betegség okozója az ankylostomum duodenale nevű élősd, amelynek petéi a betegek ürülékében kerülnek napvilágra s megfelelő nedvességi és hőmérséki viszonyok mellett az emberi szervezeten kívül álcákká fejlődnek. Ezek az álcák a legkülönbözőbb módon, a legváltozatosabb utakon, főként azonban a bőrön át jutnak az emberi szervezetbe, ott ivarérett állatokká fejlődnek s a bélcsatorna falán megtelepedve termelik petéiket, amelyek ismét az emberi szervezeten kívül álcákká alakulnak át.

Az élősd fejlődésének mikéntjét főként olasz vizsgálók derítették ki, bizonyynyal azért, mivel e bántalom az olaszországi bányákban is feletébb gyakori és igen nagy mértékben elterjedt.

Trambusti megfigyelései szerint egyes szicíliai kénbányákban a munkások 70%-a szenved benne, de van olyan bánya is, ahol a munkások 100%-a inficiált. A kén bányászók a nagy meleg folytán csaknem teljesen

meztelen dolgoznak s így a legnagyobb mértékben ki vannak téve a fertőzés veszedelmének.

Az élősvíró biológiájának ismerete kijelöli annak a módját, hogy miként lehet és kell ellene védekezni. Az általános elv az, hogy a bányákban előforduló petéket és álcákat el kell pusztítani és ennek megtörténtével meg kell akadályozni, hogy a talajt újból megfertőzzék. A követendő feladat tehát: a megbetegedett munkásnak a gyógyulásáig való izolálása s a bánya talajának az ankylostomum életképes csíráitól való megszabadítása. Az orvosi tudomány ezt a problémát már megoldotta. A számos gyógyszer közül, amely a betegséget gyógyítja, klinikai vizsgálatok alapján a thymol nemcsak hatásosnak, hanem egyébként teljesen ártalmatlannak s ezenfelül legolcsóbbnak bizonyult. Így Portorico szigetén körülbelül egy év alatt 300.000 munkást kezeltek thymollal s személyenként a kezelési költség 63'9 cent volt. A kezelés időtartama körülbelül 4—5 nap s a betegek kórházban való elhelyezése sem szükséges.

Az ipari megbetegedések elleni küzdelemben résztvevők törekvése arra irányul, hogy a kormányt törvényes intézkedésre készítse, amelynek alapján a beteg díjtalanul kaphassa meg a thymolt. A maláriatörvényvel elért eredmények várhatók ily értelmű törvényes intézkedésektől a bányaféreg okozta megbetegedést illetően is és kívánatosnak tartják, hogy miként a malária gyógyszerét, a chinint, úgy az ankylostomiasis gyógyszerét, a thymolt is az állam állítsa elő.

Az erre vonatkozó törvénytervezet, amelyet Pieraccini tanár terjesztett elő, a többi között a következő rendelkezéseket tartalmazza:

1. A pénzügyminisztérium felhatalmazást nyer, hogy a thymolt előállítsa és árúsíthassa.

2. Az árúsításból eredő tiszta haszon az ankylostomiasis leküzdésére fordítandó, vagyis a fertőzött helyek fertőtlenítésére, valamennyi fertőzésre gyanús munkás megvizsgálására, a higiénie terjesztésére stb.

3. A földbirtokosok, illetve bányatulajdonosok, iparosok, a községi és állami munkák vezetőségei a szolgálatukba álló munkásoknak a kezeléshez szükséges thymolt díjtalanul kötelesek kiszolgáltatni.

4. Akik ebbeli kötelezettségeiket nem teljesítik, 10—100 lira pénzbüntetéssel büntetendők, ezenfelül úgy polgári, mint büntető per útján az esetleges káros következményekért felelősségre vonandók.

A mértékadó kongresszusi tagok egyhangú véleménye szerint e törvény mielőbbi életbeléptetése az egyedüli eszköz, amely e betegség folytán előálló s nagy jelentőségű károk elhárítására alkalmas.

A bányatalaj szintén egyszerű eszközökkel és könnyű szerrel fertőtleníthető; a teendő abból áll, hogy a talajt sóval, vagy az ennél olcsóbb mézszel szórják be.

A betegség leküzdhetésének módja tehát az, hogy a fertőzött bányában dolgozó valamennyi munkást thymol-kezelésnek vetik alá, a bánya talaját pedig sóval, vagy mézszel fertőtlenítik. Ezenfelül még az is elengedhetetlenül szükséges, hogy az ily bányákban alkalmazandó új munkásokat mindenkor gondosan, orvosilag vizsgálják meg, különös tekintettel az ankylostomiasisra.

Ily egyszerű, könnyen kivihető s aránylag olcsó eszközökkel sok millió munkás egészsége és munkaeereje óvható meg a köz javára. *h.—e.*

A magyarországi tüdőbeteggondozó intézetekben folyó évi április havában 1.245 új beteg fordult meg. Ezek közül esik Budapestre 1.009, Nagyváradra 44, Lőcsére 44, Marosvásárhelyre 44, Kolozsvárra 30, Kassára 26, Bajára 18, Székesfehérvárra 16, Újvidékre 14. Május havában az új betegek száma 1.067 volt, még pedig Budapesten 905, Nagyváradon 53, Lőcsén 41, Kassán 31, Újvidéken 18, Baján 11, Székesfehérváron 8.

A lakásvizsgálatok eredménye. Offenbach városában 1912-ben végzett lakásvizsgálatok eredményeképpen kitűnt, hogy e vizsgálatoknak a lakások karbantartására nagy hatásuk van. Míg azelőtt különösen tisztaság tekintetében sok kifogásolni való volt, most határozott javulást lehet észlelni. Teljesen elhanyagolt lakásokat csak ott találni, hol a családfenntartó meghalt és az özvegy a gyakran nagyszámú gyermek eltartásának költségét házon kívül való munkával kénytelen megkeresni. A lakásvizsgáló bizottság ily esetekben arra törekedett, hogy a nagyobb gyermekeket kioktassa, hogy némileg ők gondoskodjanak a lakásban rendről és tisztaságról. A jelentés hangsúlyozza, hogy ily irányban eredmény csak folytonos vizsgálattal és kioktatással volt elérhető.

Lakóházak tüdőbajosok részére. A lakásgondozó mozgalom különböző alakjaiban rendszerint azon célt szolgálja, hogy az egészséges munkásnak egészséges és olcsó lakást szerezzen. Hogy ezt a célt mily kevéssé érték el, azt a munkásság tapasztalatból tudja. Különösen az osztrák munkásoknak nincs okuk, hogy a gondozó mozgalom eddigi eredményeit nagyrabecsüljék. Van ugyan egy lakásgondozó-alap, amelyet azon célból létesítettek, hogy a kölcsön garانتálása által olcsó és egészséges lakások építését elősegítse, de a bankok és egyéb hitelintézetek csak úgy járnak el, mintha ezen alap létezéséről nem is volna tudomásuk. Még dr. Gross osztrák képviselőnek is, akinek pedig a lakásgondozó törvény megalkotásában nagy része volt, be kellett ezt az osztrák képviselőház június hó 21-iki ülésen vallania. Azt mondta ugyanis, hogy a lakásgondozó törvény megalkotásánál a fősúlyt arra fektették, hogy az építő szövetkezeteknek a kölcsönt garantálják. De az állam garanciája dacára nem tudtak az építő szövetkezetek pénzt szerezni. Hogyha a hitelintézetek az egészséges munkások számára építendő lakásoknál tartózkodók, mennyire becsuknák zsebeiket, hogyha arról volna szó, hogy tüdőbajos munkások számára kell lakásokat építeni. Németországban ugyanis e téren most végezték az első kísérleteket, amelyek teljesen beváltak. Köln városa egy 1912-iki tanácshatározat alapján a város periferiáján nagyobb munkahelyek közelében tüdőbajosok számára kis lakások egész sorát építette fel és ezáltal azt a célt szolgálta, hogy ezen borzasztó betegségnek egészségesekre való átvitelét lehetőleg meggátolja. Minden háznál egy 250 m²-nyi kert van. Az eddig elköltött összeg 52.000 márka. Ezen városi lakások berendezését és felügyeletét a tüdőbeteg gondozó-egyesületre bízták. Köln városát ezen hygienikus rendszabályra a Busse és Selve-féle altenai (Westphalen) réztelep példája készítette. A rézművekben való munka az egészségre igen ártalmas és sok munkásnál tuberkulózist okoz, érthető tehát, hogy a cégtulajdonosok azon gondolatra jöttek, hogy a betegség kiterjedésének gátat vetnek azáltal, hogy a betegeket az egészségesektől elkülönítik. A cég 50 éves fennállása alkalmából kiadott jubileumi irat felemlíti, hogy eddig 7 egyemeletes házat építettek egy-egy család és két kétemeletes kettős házat 4-4 család részére. Mindezen lakások 2-3 szobások, nagy konyhával bírnak és azonkívül van egy ezen részekről teljesen elkülönített nagy tágas, fűthető és jól szellőzhető szoba, emellett egy fekvőcsarnok és külön árnyékszék a tüdőbajos részére, úgy, hogy a beteg nincs teljesen elkülönítve családjától, de emellett lehetőleg izolálva van. Az évi bér egy szobát számítva 60 márka. Gondoskodás történt arról is, hogy a betegek szobájukat csak maguk használják, külön evőeszközeik legyenek és köpőüvegekkel legyenek ellátva. Hogyha a beteg munkaképtelen, úgy a házbér egy részét egy alap fedezi. Ez csak kezdeti rendszabály a tuberkulotikusok által történő fertőzés meggátolására. A német városok ismert energikus eljárásánál a nevezett cég és Köln városának példája feltétlenül követőkre fog találni, úgy, hogy sok tüdőbeteget fognak övéitől elkülöníteni, anélkül, hogy a betegben a teljes izolálás kínos érzését felébresztenék. Ausztriában ily szociálhygiénikus gondozásra épp oly kevéssé gondolnak, mint Francia-, Olasz-, vagy Oroszországban. Még egészségesek számára sem tudunk lakóházakat építeni, hát még tüdőbajosok számára.

Gyermekhalandóság Ausztriában. Az 1910. évi osztrák statisztikai évkönyv adatai szerint Ausztriában 1909-ben 279.540 öt éven aluli gyermek halt el, azaz az összes elhaltak 43,26%-a volt öt éven aluli. Az elhunyt csecsemők száma 196.342. 100 élve született gyermekre 29,70 öt éven aluli halálozás esik. A halál oka 21.448 gyermeknél veleszületett gyengeség, 8.135-nél diftéria, 8.569-nél szamárköhögés, 8.492-nél gyomor- és bélbaj volt. Az előző évhez képest úgy a csecsemők, mint az öt éven aluli elhaltak száma jelentékenyen emelkedett.

Tengeri éghajlat és vérkeringés. A tengeri éghajlat kétféleképpen hat a vérkeringésre és pedig a bőrön és a tüdőn át. A bőrön át hat a tengeri levegőnek egyenletes hőmérséklete és nedvessége, továbbá a nagyobb fokú nedvesség már magában véve is, úgyszintén a szél, a tüdőn át pedig a jobb oxigénellátás különféle feltételei, mindkét részről pedig a magasabb légnyomás a tengeren. Ezen tényezők közül egyesek a vérkeringés könnyítését idézik elő és ezzel a szív kímélését érik el. Ezen tényezők a hőmérséklet és nedvesség egyenletessége, továbbá a nedvesség már magában véve is és végül a jobb oxigénellátás a tengeren. A vérkeringést mégnehezíti és nagyobb munkát ró a szívre a test felülete felől a szél és a magas légnyomás. Dr. Ide-Amrun szerint a szív és vérerek alkalmas befolyásolására kedvezőbb feltétel, mint a tengeri éghajlat, nincsen. Jótékonyan hat érlemeszesedésnél, edzőleg pedig általános bőrgyöngeségnél és a meghülésre való hajlamnál. Ez utóbbi ellen a tengeri éghajlat a hőveszteség egyenletességénél fogva csodálatos védőszert képez. A vérkeringési rendszer egyéb megbetegedéseinél a véredényrendszer ideges izgalmi és kimerültségi állapotainál, a kímélő, vagy erősebben ható tengeri éghajlat használható. Különösen szívidegességénél látunk kitűnő eredményeket a tengeren való tartózkodásnál, ámbar a teljes gyógyulás gyakran csak akkor áll be, ha az illető a tengert már elhagyta, amikor a tengeri éghajlat által okozott fokozottabb szív-működés elesik.

Adatok a cyangáz ismeretéhez. Dr. I. L. Burckhardt macskákon és tengeri malacokon végzett kísérleteket a cyangázzal.

A kísérletek ipari jelentősége ma még nem valami túlságosan nagy. A vegyi laboratórium kivételével veszedelmes mennyiségű zyangázzal alig jön az ipari munkás érintkezésbe. De a magas kemencék gázaiban és a világítógáz gyártásánál fordul elő anélkül, hogy mennyisége ismert volna és az ipar fejlődésére más iparokban is el fog terjedni.

Úgy a vegyi, mint az állatokon végzett kísérletek azt bizonyítják, hogy a cyangáz semmiesetre sem ártalmatlan gáz, mint azt egyesek hiszik, habár mérgező hatásában a kéksavat nem is éri el. Macskáknál csak olyan adag belégzése ártalmatlan, amelyben 1 l. levegőben jóval kevesebb, mint 1 mgr. cyangáz van. 1 l. levegőben 1 mgr. cyangáz csak fél órán keresztül lélegezhető be veszedelem nélkül, ennek a kétszeres adagja néhány óra alatt halált okoz.

Tengeri malacok jóval kevésbé érzékenyek. 4 mgr. cyangázzal kevert 1 l. levegő belégzését nagyon jól tűrik. Rájuk nézve halálos hatású a 6—8 mgr. cyangáz 1 l. levegőben.

A tünetek a nyálkahártyák izgalmából, légzési nehézségből, görcsökből állanak és az összes észleletek szerint a halál a légzési központ hűdése következtében áll be.

A tünetek összesége a kéksavmérgezéstől nem különböztethető meg. A cyangáz hatása a szervezetre kéksavképződésen alapszik.

MUNKÁSBIZTOSÍTÁS.

Kölcsönösségi szerződés a budapesti és a zágrábi Orsz. Pénztár között.

Az Országos Pénztár igazgatósága a magyarországi és horvátországi Országos Pénztárak között a kölcsönösség szabályozására addig is, míg a kölcsönösséget a kereskedelemügyi magyar kir. miniszter és a horvát országos kormány kormányrendelettel rendelkezik, szerződést kötött. A szerződés értelmében a Budapesten székelő Országos Pénztár és a Zágrábban székelő Országos Pénztár a betegség esetére való biztosítás terén: a) a biztosított tagok betegsegélyezésénél; b) a beteg pénztári tagok ellenőrzésénél; c) a munkaadókat, vagy biztosított tagokat terhelő kötelezettségek teljesítésénél és végrehajtásánál egymás tagjai részére kölcsönösen eljárni tartoznak.

A baleset esetére való biztosítás terén: a) a balesetet szenvedett biztosítottak gyógykezelésénél; b) az előfordult balesetek megvizsgálásánál; c) a segélyezett és járadékosok ellenőrzésénél; d) a baleseti járadékok kifizetésénél; e) a munkaadókat és a biztosított alkalmazottakat a balesetbiztosításból terhelő mindennemű kötelezettségek teljesítésénél és végrehajtásánál egymás részére kölcsönösen eljárni tartoznak.

A megjelölt kölcsönös kötelezettségek teljesítésénél a közvetlen érintkezés alapelve az irányadó s az a szerv, amelynek a kölcsönösségi szolgálatra szük-

sége van, mindenkor közvetlenül azon munkásbiztosítási szervhez fordul, amely az ilyen funkció teljesítésére közvetlenül hivatott; vagyis az egyik Országos Pénztár a másik Országos Pénztár helyiszerveivel s az egyik Országos Pénztár helyiszervei a másik Országos Pénztárral és annak helyi szerveivel közvetlenül érintkeznek. Csak abban az esetben, ha a közvetlen érintkezés útján az ügy közös megegyezéssel nem rendezhető, köteles a megkereső helyi szerv előterjesztésével saját Országos Pénztárához, illetve a megkereső Országos Pénztár a megkeresett helyi szerv Országos Pénztárához fordulni, mely esetben az ügy a két Országos Pénztár közvetítésével rendezendő.

Az egyik országrész területén levő Országos Pénztár helyi szervei a másik országrész területén levő közigazgatási hatóságokat is rendszerint közvetlenül keresik meg. Kötelezik azonban magukat a kölcsönösségi viszonyban álló Országos Pénztárak, hogy a jelen megállapodásaiban foglalt módozatok szerint a másik Országos Pénztár, vagy helyi szervének megkeresése folytán a saját területükön levő közigazgatási hatóságok előtt a megkereső pénztár képviselőjét átveszik. A Horvát-Szlavonország területén levő anyakönyvi hivataloktól való okmánybeszerzés mindenkor a zágrábi Országos Pénztárhoz intézendő megkeresés útján történik.

A két Országos Pénztár és helyi szerveik egymás számára minden adminisztratív munkát díjmentesen teljesítenek, amely a teljesítő pénztárnak közvetlen külön kiadást nem okoz. Az egymás részére teljesített, törvényen alapuló tényleges kiadásokat (táppénz, orvosi, gyógyszerköltség stb.) azonban a megkereső pénztár a megkeresett pénztárnak megtéríteni tartozik. Az orvosi kiadások megtérítésénél a megkeresett pénztár és orvosának a másik Országos Pénztár tagjai gyógykezeléséért való díjazásra vonatkozó szerződés, ilyen szerződés hiányában pedig, amennyiben magánorvos eszközölte a kezelést, a m. kir. belügyminiszter, illetve a horvát országos kormány által megállapított magánorvosi díjszabás, ha pedig hatósági orvos végezte a kezelést, az illető orvos hatósági díjszabása az irányadó.

Kötelezettséget vállal a két Országos Pénztár arra, hogy mindegyik díjmentesen retaxálja a saját területén fekvő gyógyszerárban a másik Országos Pénztár terhére elkészített mindazon vényeket, amelyeket az érdekelt Országos Pénztár retaxálás végett megküld. Ez a kötelezettség az egyik Országos Pénztár azon tagjainak vényeire nézve is fennáll, akik állandóan a másik Országos Pénztár területén tartózkodnak.

A két Országos Pénztár egymás között és a másik Országos Pénztár helyi szerveivel való érintkezésében saját hivatalos nyelvét és hasábosan a megkeresett Országos Pénztár nyelvét használja. A helyi szervek egymás közötti és a másik Országos Pénztárral való érintkezésükben saját hivatalos nyelvükön leveleznek, de minden helyi szerv, amelynél ez lehetséges, átiratához csatolja a megkeresett pénztár hivatalos nyelvére való fordítást is. Az a helyi szerv, amely a csak idegen nyelven hozzá érkezett megkeresést maga lefordítani nem tudja, a fordítás végett saját országos pénztárához fordul.

Az 1907. évi XIX. t.-c. 120. §-a a) és b) pontjai végrehajtásának azon esetekre való rendezésére, amidőn a foglalkoztatás helye szerint illetékes helyi szerv az egyik Országos Pénztár területén, a vállalat székhelye (120. §. a) pont), vagy a rendes munkatelep (120. §. b) pont) a másik Országos Pénztár területén van, a jelen egyezményt megkötő Országos Pénztárak felkérlik a m. kir. kormányt és a horvát országos kormányt.

A fiumei Deltára vonatkozó kérdéseket ezen egyezmény nem érinti s ezen kérdések végleges rendezése érdekében a két Országos Pénztár szintén a m. kir. kormányhoz és a horvát országos kormányhoz fordul.

Ez egyezményben megállapított kölcsönösségből eredő mindennemű vitás kérdések fölött egy a budapesti és a zágrábi Országos Pénztár igazgatóiból és elnökeiből, illetve ezeknek helyetteseiből, mint tagokból és a most nevezettek által választott elnökből álló bizottság határoz. Az elnökválasztás akként történik, hogy amennyiben egy személyben egyhangulag megállapodni nem tudnak, mindkét Országos Pénztár kiküldöttjei 2-2 elnökjelöltet hoznak javaslatba, akik közül az elnök sorshuzás útján választatik. A bizottság határozatai mindkét Országos Pénztárra kötelezők. A bizottság felváltva Budapesten és Zágrábban ülészik.

A szerződés a zágrábi Országos Pénztár igazgatósága részéről történt elfogadást közlő átirat vételétől számított 15 nap elteltével lép hatályba.

Törvényhatóságok és a munkásbiztosítás. Arad város törvényhatósága foglalkozván a munkásbiztosítás kérdésével, a következő határozatot hozta: »Kérjük a nagyméltóságú kereskedelmi miniszter urat, hogy az 1907: XIX. törvénycikket revízió alá venni sziveskedjék, nemcsak a munkások érdekében, akik a legtöbb esetben megfelelő ellátásban nem részesülnek, de a munkaadók érdekében is, akik ezen törvény intézkedései által túlságosan megterhelve vannak. Revízió alá veendő a törvény a társadalom szempontjából is, mert a több irányban szerzett tapasztalat szerint az osztályharcban való izgatás sok esetben egyenesen a kerületi munkáspénztárból indul ki, ami úgy közbiztonsági, mint nemzetgazdasági szempontból is eléggé veszedelmes jelenség s nem kevésbé indokolja azon nézetünket, hogy az intézmény államosítandó és terhei általánosítandók volnának.«

A törvényhatósági határozat tudomásulvétel és hasonló határozathozatal végett megküldetett valamennyi törvényhatóságnak.

Az Országos Pénztár 1913. évi június havi taglétszáma és betegforgalmi kimutatása. Az Országos Pénztár taglétszáma június havában a következőképpen alakult: A betegség esetére biztosított tagok száma 1,274.980 (előző hónapban 1,252.500, a múlt év megfelelő hónapjában 1,256,442) volt. Ebből a taglétszámból a kerületi munkásbiztosító pénztárakra esik 1,071.613 (915.148 férfi, 156.465 nő); vállalati pénztáraknál biztosított 196.291 (181.540 férfi, 14.751 nő); a magánegyesületi pénztáraknál biztosítva volt 7.076 tag (6.690 férfi, 386 nő). A baleset esetére biztosított tagok száma 1,026.005 volt, ebből férfi 898.971, nő 127.034. A betegség esetére biztosított tagok közül június hónapban beteg volt 22.032 tag (18.445 férfi, 3.587 nő). Előző havi főösszeg 21.186 volt. A taglétszám az elmúlt havi taglétszámhoz képest 2¹⁰/₁₀₀-kal (abszolút számban 25.514-gyel), a betegek száma pedig 4⁰/₁₀₀-kal (abszolút számban 846-tal) emelkedett.

Kórházból kikerülő tagok utazási költsége tárgyában az Országos Pénztár felterjesztést intéz a m. kir. kereskedelemügyi miniszterhez s kéri, hogy a kórházba utalt s nem a kórház székhelyén lakó kórházból kikerült tagok hazautazásának előmozdítására adja meg a miniszter a pénztáraknak azt a kedvezményt, hogy az I. napibérosztályba tartozó tagok a kórházból való hazautazásuk alkalmával teljesen ingyenesen, a II–IV. napibérosztályba tartozó tagok pedig félárú harmadosztályú vasuti jeggyel utazhassanak a Máv. összes vonalain. A felterjesztésben rámutat az Országos Pénztár arra, hogy ez a kedvezmény legalább a Munkáskórházba utalt vidéki tagok részére multhatatlanul szükséges, mert enélkül ezek a tagok eleshetnének a Munkáskórház előnyeitől, nem lévén nekik biztosítva a hazautazás lehetősége.

Ácsüzemek balesetbiztosítási járulékfizetése. Az Országos Pénztár igazgatósága kimondotta, hogy az építkezéssel kapcsolatos ácsüzemek után esedékes balesetbiztosítási járulékokért — bárha a vonatkozó üzemek egész terjedelmükben az 1907. évi XIX. t.-c. 36. §-a alapján a felosztó-kirovó üzletágba vannak is sorozva — az idézett törvény 46. §-ának 2. bekezdése alapján az építetők szavatóságok. Az igazgatóság határozata szerint meg kellett állapítani az építetők szavatosságát, mert a törvény fentidézett §-a az építetők szavatosságát az időleges építési üzemek után állapítja meg, már pedig az építkezéssel kapcsolatos ács munkák az időleges építési üzemek ismérveit teljes mértékben magukban viselik.

Kerületi pénztárak kölcsönösségi viszonya. Az Országos Pénztár konkrét eset kapcsán kimondotta, hogy a helyi szervek nem adhatnak egymásnak olyan megbízást, amely szerint valamely átutalt családtag részére a segélyezéssel megbízott társpénztár táppénzt utaljon ki akkor, ha a megbízott pénztár a családtagot ingyen orvosi gyógykezelésben és gyógyszersegélyben részesítheti.

A gyulai pénztár székhelyének Békéscsabára való áthelyezését monddta ki a pénztár közgyűlése. A határozat ellen több közgyűlési küldött felebezést jelentett be. A felebbezés során az Országos Pénztár kérte az Állami Hivatalt, hogy hallgassa meg az érdekelt I. és II. fokú iparhatóságokat, amelyek a helyszíni viszonyokat teljesen ismerik, hogy melyik elhelyezés felel meg jobban a pénztári érdekeknek s azok által adandó vélemény alapján határozzon a székhely kérdésében.

Szanatórium tüdőbetegek részére. A szekszárdi kerületi munkásbiztosító pénztár közgyűlése elhatározta, hogy a felszámolt szekszárdi kerületi betegsegélyző pénztár fenmaradt vagyonából tüdőbeteg tagjai részére sanatóriumot épít.

A Nemzetközi Munkásbiztosítás Állandó Bizottsága a napokban tartotta meg Gandban, melyen az állandó bizottság magyar tagjai is résztvettek. A bizottság ülése a legközelebbi nagyszabású értekezlet előkészítésével foglalkozott és többek között megállapította a következő kérdéseknek a nemzeti bizottságokkal karöltve történendő elkészítésének módját. 1. Az önálló keresőkre kiterjesztése a munkásbiztosításnak. 2. A járadék biztosítás önkéntes kiegészítéseként tőkebiztosítás. 3. A társadalmi biztosítás költségei. Az ülésről még bővebben megemlékezünk.

Viszonosság Ausztria és Németország között. Az osztrák és a német birodalmi kormány között tárgyalások folytak a munkásbiztosítási viszonyosság tárgyában. Az osztrák kormány szerződést akar kötni, amely a munkásbiztosításnak az eddig gyakorlatban levőnél több ágaira s a határforgalmon túlmenően kiterjeszti a viszonyosságot. Az osztrák kormány még 1909-ben kapott törvényhozási felhatalmazást, hogy a balesetbiztosításra vonatkozólag viszonyossági szerződést köthessen, a német kormányt pedig a RVO. hatalmazza fel a szerződéskötésre. A tárgyalások folyamán sikerült is a megegyezés annyira, hogy a szerződés a tél folyamán valószínűleg létre jön.

Német-spanyol megegyezés a tengeri balesetek kölcsönös bejelentése tárgyában. Többszöri jegyzékváltás után megegyezés jött létre Németország és Spanyolország között a német hajókon szolgáló spanyol illetőségű tengerészek, illetve a spanyol hajókon szolgáló németországi tengerészek balesetének kölcsönös közlése dolgában. A megegyezés szerint minden üzemi baleset, amely spanyolországi illetőségű tengerészt német hajón ért, német, vagy nem német kikötőben a spanyol konzulnak, spanyol kikötőben a polgári hatóságnak jelentendő. A jelentés megtételével német kikötőben a német hatóság van megbízva, amelynek viszont a hajó kapitánya teszi meg a törvény szerinti jelentést. Nem német kikötőben e megbízás a német konzult illeti. A konzul köteles lehetőség szerint a hajónak a kikötőbe való beérkeztétől számított 24 órán belül értesíteni az illetékes hatóságot az esetben, ha szabad tengeren történt a baleset. Viszont, ha a spanyol hajón szolgáló németországi illetőségű tengerész szenved üzemi balesetet, a spanyol hatóság, amelynek a hajó kapitánya tesz törvényszerinti jelentést, illetve a spanyol konzul köteles értesíteni a német konzult, illetve az illetékes német hatóságot, lehetőleg szintén 24 órán belül.

A németországi Ortskrankenassék szövetségének huszadik nagygyűlése augusztus 17—20-án tartott Breslauban. A gyűlés tanácskozásainak nagy részét az orvos- és gyógyszerészkérdés foglalta le. Az orvoskérdésről Fräsdorf referált. Referátuma végén 8 pontban foglalta össze a pénztárak álláspontját az orvoskérdésben. Hangsúlyozta, hogy a pénztárak az orvosok méltányos követeléseinek teljesítésére mindig készek, az orvosszövetségtől követelt szabad orvosválasztás azonban ellentmond a pénztári önkormányzat elveinek. Nem teljesíthetik a pénztárak az orvosoknak az esetenkénti díjazásra vonatkozó követelését sem. A pénztárak csak olyan követeléseiket fogják az orvosoknak teljesíteni, amelyek a pénztárak fejlődését nem akadályozzák s elvárják a kormánytól és a törvényhozástól, hogy védelmezni fogják a pénztárakat olyan követelések ellen, amelyek a betegség esetére való biztosítás céljával ellenkeznek. Ha harcra kerül a sor, a munkások és munkaadók szervezeteinek a segítségét fogják igénybe venni.

Foglalkozott a nagygyűlés még a lakáskérdéssel s felhívta a pénztárakat, hogy foglalkozzanak a tagok lakásviszonyaival. Figyeltessék meg ellenőreik által a betegek lakásait s ahol szükséges, hívják fel a hatóságokat közbelépésre. A pénztárak segítsék elő kislakások építését jelzálogkölcsönök nyújtása által. Végül a pénztárak egyesülési jogát ismertette dr. Frankenthal igazságügyi tanácsos s kimutatta, hogy az új törvény alapján is joguk lesz a pénztáraknak szövetségekben tömörülni s ezeknek a költségeit fedezni.

A német birodalmi kancellárnak az orvoskérdésben kibocsájtott rendelete. 1913 dec. 31-én jár le a német orvosszövetségeknek a betegsegélyző pénztárakkal kötött szerződése. Az új szerződés megkötését előreláthatólag nagy

harcok fogják megelőzni. Delbrück birodalmi kancellár rendeletet bocsátott ki, amelyben felhívja a pénztáarakat, hogy amennyiben az orvosok méltányos szerződés kötésére nem hajlandók, alkalmazzák a törvénynek erre az esetre szánt §-át: utaljanak tagjaiknak magasabb segélyeket. Egyben utasítja a pénztáarakat, hogy jó előre gondoskodjanak szervekről, amelyek az orvosokkal tárgyaljanak. Megtiltja azonban, hogy a fenti kivételes intézkedést január 1-e előtt fogadják.

A szabad orvosválasztás eltörlésére törekszik a luxemburgi kormány a munkásbiztosításról szóló új törvényjavaslatával. A javaslat évek során gondosan összegyűjtött adatok eredménye. Ez adatokból kétségtelen megállapítást nyert, hogy a szabad orvosválasztás finánciális szempontokból káros és megátalja a pénztáarakat tulajdonképpeni feladataik megvalósításában, minthogy az orvosokat páciensfogásra kényszeríti.

Betegsegélyezés a magánbiztosítás keretében. A magánbiztosító intézetekre felügyelő császári hivatal megállapítása szerint Németországban négy nagyobb biztosító társaság foglalkozik betegsegélyezéssel. A négy biztosító társulatnak 4 márka átlagos napi táppénz fizetésére kötelező 33.875 kötvénye van. A betegsegélyezés — a hivatal jelentése szerint — az összes biztosítási ágak között legkevésbé alkalmas arra, hogy központból intéztessék. Az ellenőrzés nagy kezelési apparátust tesz szükségessé. A biztosító intézetek azért nem is foglalkoztak nagyobb arányban ezzel a biztosítási ággal. Nagyobb körre terjed ki a kisebb, úgynevezett temetkezési egyesületek működése. Az 1911. évről 114 ily egyesület küldött be jelentést. Ezeknek összesen 530.781 tagjuk és 35,722.135 M. vagyonuk volt.

Gyógyeljárás a németországi alkalmazott-nyugdíjbiztosításnál. Folyó évi április 20-án kezdte meg a németországi alkalmazott-nyugdíjbiztosítás a működését s július közepéig 4.027 biztosított kérte a gyógyeljárást és pedig 1.407 nő s 2.620 férfi. Eddig 1.904 kérelmezőnek engedélyezte az intézet a gyógykezelést s 37 gyógykezelés, valamint 30 fogkezelés már be is fejeztetett. A gyógykezelésbe vettek közül 527-en tüdőbeteggyógyintézetekben, 417-en szanatóriumokban, 637-en fürdőhelyeken s 12-en kórházakban vannak elhelyezve. 244 biztosítottnak fogkezelést engedélyezett az intézet.

Igazolványos altisztek a munkásbiztosításban. Az általános fegyverkezésnek egyik érdekes tünete az a petíció, amelyet a leipzig-i nemzeti liberális egyesület nyújtott a német birodalmi gyűlés elé. A petíció utal arra, hogy gondoskodni kell az igazolványos altiszteknek polgári hivatalokban való nagyobb-mérvű elhelyezéséről. Mint új teret, a betegsegélyező pénztáarakat jelöli meg a petíció és felhívja a birodalmi gyűlést, hogy gyakoroljon ezekre nyomást az altisztek alkalmazása érdekében addig is, amíg törvényhozásilag nem történik gondoskodás arról, hogy az állásoknak legalább a fele altisztek számára tartassék fenn.

Özvegyek és árvákról való gondoskodás Dániában. A jövő év elején életbe lép Dániában a f. évi ápr. 24-ki törvény, melynek alapján szegénysorsú gyermekes özvegyek jogosultak állami segélyre, amely nem számítatik szegénységi segélynek. A segélyre jogosult minden özvegy, akinek jövedelme a törvényben megszabott s a gyermekek számához arányított minimális összeget nem haladja túl. A segély szintén a gyermekek száma szerint van megállapítva. A két éven aluli gyermekek után körülbelül 140 korona, 2-14 évig körülbelül 105 korona s 12-14 éves gyermekek után körülbelül 85 korona a megállapított segélyezési összeg. Kivételes esetekben a gyermekek 18 éves koráig is nyújtható a segély. Beszüntetik a segélyezést, ha az anya férjhez megy, ha »botránys« magaviseletet tanusít (ideszámítják a részegeskedést), vagy ha más úton kielégítő ellátáshoz jut.

Kérjük tisztelt olvasóinkat, hogy amennyiben a »Munkásügyi Szemle« (I. 1910.) évfolyamának 1, 2, 3, 4, a II. (1911.) évfolyam 8. 10 és 17, a III. (1912.) évfolyam 3. és 4. számait rendelkezésükre adhatják, szíveskedjenek erről kiadó-hivatalunkat értesíteni, illetőleg e példányokat költségünkre hozzánk beküldeni.

MUNKÁSVÉDELEM.**A német törvényes balesetbiztosítás és a Vöröskereszt Egylet.**

Irta: Ibrányi Alice, a Magyar Vöröskeresztes ápolónők főnökösszonya.

Az a füzet alakjában is megjelent előadás, amelyet *dr. Kaufmann*, a német birodalmi biztosítási hivatal elnöke, a Vöröskereszt német országos egyletei előjáróinak f. évi müncheni értekezletén tartott, nagyon tanulságos és érdekes. »Az ipari szakszervezeteknek az első segélynyújtás terén való együttműködése a Vöröskereszt eglyettel« olyan szép téma, amely a német munkásjóléti intézmények egységes gyökerű nagy fájának egyik valóban értékes hajtása. Joggal nevezi Kaufmann előadása bevezetésében az 1881-ben életre keltett munkásbiztosítást a német erő és gondolkodásmód legszerencsésebb alkotásának, amely a nemzetnek valóságos társadalompolitikai iskolát nyitott. Impozáns összeg az a két millió márka, amelyet a munkások különböző irányú segélyezésére ma már *naponként* fordíthatnak. Reámutat azonban Kaufmann arra is, hogy a munkásbiztosításnak a nép gazdasági teljesítőképességére és véderejére gyakorolt jótékony kihatása nem ott a legértékesebb, ahol a már bekövetkezett egészségi károsodást a nyújtott segítséggel kiegyenlíteni iparkodik, hanem a biztosításnak legfőbb feladata inkább az, hogy az ilyen károsodásoknak a bekövetkezését megakadályozza. Ezen a téren is sok történt már, de, hogy még több történjék, arra buzdít Kaufmann előadása.

A balesetek elkerülésére irányuló törekvésekhez természetesen társult az első segélynyújtás és mentés fejlesztésének szándéka. Törvény kötelezi a német munkaadókat, hogy munkásaikat a balesetektől a lehetőségig védelmezzék. A helyes végrehajtásnak köszönhető, hogy bizonyos fajtájú balesetek előfordulása jóformán megszűnt és a balesetek gyakorisága általában és viszonylag jelentékenyen csökkent az évek folyamán. Miután azonban a baleseteket végleg kiküszöbölni nem lehet, legalább is arra kell törekedni, hogy azok káros következményei minél kisebbek legyenek. Ennek a célnak a leghatalmasabb eszköze a szakszerűen teljesített első segélynyújtás, amely nemcsak az élet megmentésére, hanem a sérült további sorsára is gyakran van döntő befolyással. Az ipari szakszervezetek kötelezték a munkaadókat, hogy a mentéshez szükséges eszközöket készenlétben tartsák és az ezekben való bánásban a munkásokat kioktassák. Megfelelő orvosi szolgálattal és vöröskeresztes ápolónők közreműködésével mentőállomásokat is szerveztek. Majd belátták, hogy a siker biztosításához az is szükséges, az üzemekben foglalkozók közt is legyenek olyanok, akik első segítséget szakavatottan nyújtani képesek. Egyes szervezetek megkövetelték, hogy ilyen segítők mindig kéznél legyenek. Ezzel azután a szakszerű kiképzés is megindult. Már 1895 óta megvolt az a törekvés, hogy e téren a Vöröskereszttel szövetkezzenek, ezek a próbálkozások azonban helyes irányba csak 1909-ben terelődtek. 1910-ben teljes megállapodás jött létre az együttműködés alapelvei tekintetében. Ez az együttműködés egyelőre arra szorítkozik, hogy a Vöröskereszt Egylet mindkét nembeli üzemmunkásokat képez ki különböző városokban, az első segély nyújtására. A jelöltek kiválasztásáról és a költségek fedezéséről az ipari szakszervezetek gondoskodnak, ha oktatással csak orvosok foglalkoznak. Tíz kétórás előadást tartanak s emellett gyakorlatilag is képezik a jelölteket, akiknek száma egy-egy tanfolyamon harmincnél több rendszerint nem lehet. Vizsgát is tartanak, de képesítő bizonyítványt nem adnak, csupán a tanfolyamon való részvételt igazolják. Ismétlő kurzusok berendezése és hallgatása ajánlatik. Kaufmann végül azt világítja meg, hogy ipari szakszervezeteknek a Vöröskereszttel való együttműködése egyelőre mit eredményezett. 1911. év elejétől 1912. év őszéig 3000 férfit és 370 nőt

képeztek ki. A kiképzés személyenként 8^{1/2} márka költséggel járt és olyan eredményes, hogy osztatlan elismeréssel találkozik. Hálásak is érte az érdekeltek a Vöröskeresztnek. De a Vöröskeresztre is előnyös ez az összeköttetés, az egyeslet népszerűbbé lesz, új barátokat szerez, ezek révén új anyagi forrásokat fakaszt, sőt a mentőkurzusok kapcsán újabb egészségügyi osztagok is keletkeztek, amelyeknek nagy hasznát láthatja majd az egyeslet hadegészségügyi téren, méltó jutalmául annak a működésnek, amelyet általános hazafias érdekből béke idején is kifejtteni el nem mulaszt.

Iparostanoncok otthona Budapesten. Az »Iparos- és kereskedő-tanonc-otthonok országos egyesülete« Budapesten iparostanonc-otthont létesített azon célból, hogy a vidéki szülők fővárosba szerződött fiainak teljes ellátást nyújtson, amely ételmezés, mosás, lakás, egészségügyi ápolás stb.-ből áll. A tanonc-otthon a szülők beadott fiát elsőrendű fővárosi munkaadókhöz szerződött tanoncokul s felügyel, hogy azok szakmájuk gyakorlati és elméleti részében teljes kiképzést nyerjenek. A tanonc-otthonba fölvetetnek 13-ik életévüket betöltött egészséges, erős fiúk, akik legalább hat elemi, vagy a középiskola két osztályát végezték és akik a fémiparos mesterségre (gép- és mülakatos, vas- és fémesztergályos, vas- és fémöntő, szerszám- és kazánkovács, mű- és bronzöntő, bádogos, mintaasztalos és mázoló stb.) szándékoznak lépni. A fölvetett fiúk után tartásdíjat a szülők nem fizetnek, ellenben ruházatukról — egyelőre — a szülők, vagy gyámok tartoznak gondoskodni.

A nemzetközi bányászkongresszus július hó 21—26. napján tartotta üléseit. Határozatai a bányamunkások helyzetének javítását célozzák. Első sorban tárgyalta a kongresszus a belga bányamunkások indítványát amely a nyolcórás munkaszabályok megszüntetését követeli. Az indítvány a következő: 1. Követeljük, hogy lépések teendők a nyolcórás munkanap — beleértve a le- és felszállást — gyors megvalósítása érdekében, hogy a munkások közti szünet kötelezően 16 órai és hogy a munkások legmagasabb száma hetenként hatnál több ne legyen. 2. A kongresszus nézete, hogy a bányaiiparban alkalmazott munkások munkaideje, beleértve a le- és felszállást, legföljebb nyolc órában állapítandó meg törvényesen. Forró, vagy nedves munkahelyeken a munkaidő, beleszámítva a le- és felszállást, legföljebb hat órában állapítandó meg. Ez utóbbi indítvány a németországi bányamunkásoktól ered és a kongresszus mindkettőt egyhangúlag elfogadta.

A napirend második pontja a bányamunkások védelme volt. Ennél a pontnál a német, osztrák és hollandi bányászok képviselői a következő határozati javaslatot terjesztette be: Tekintettel az utóbbi években történt tömegbalesetekre és tekintettel a bányaiiparban folyton növekvő egyes balesetekre, a kongresszus megismételi azon követelését, amely a bányamunkások életének és egészségének megvédésére irányul. A védelem sikeres megszüntetése érdekében a kongresszus bányaelőőrök alkalmazását tartja sürgősen megszüntetni. A bányaelőőrök a bányamunkások soraiból titkos, egyenlő választás által választatnak és az államtól kapják díjazásukat.

Ennél a kérdésnél hosszabb vita volt. A kongresszus elfogadta azon javaslatot, hogy a munkásság parlamenti képviselői hívassanak fel erélyes akcióra a bányamunkások érdekében és különösen követeljék olyan törvényalkotást, amely megtiltja a munkaadóknak, hogy gazdasági harcok alkalmával kilakoltassák a bányászokat.

Tárgyalta a kongresszus még a kollektív szerződéseket és minimális munkabért. Ennél a pontnál a kongresszus álláspontja, hogy kollektív szerződések egész bányaterületekre, vagy egész országra szóló érvényességgel kötéssenek.

Az országos szakszervezeti központok titkárainak nyolcadik nemzetközi értekezletét szeptember hó 16—18-án Zürichben, közvetlenül a svájci szakszervezeti kongresszus után tartják meg. Tudvalevő, hogy a hetedik nemzetközi értekezletet két évvel ezelőtt Budapesten tartották. A mostani értekezlet különösen azért rendkívül fontos, mert nemcsak a központok (szaktanácsok) titkárai, hanem a szakmák nemzetközi titkárai is részt vesznek ezen és a nemzetköziség kiépítése ismét hatalmas lendületet vesz. A nemzetközi értekezlet előzetes napirendje a következő:

1. A nemzetközi titkár jelentése.
2. Tárgyalása a nemzetközi titkárságot illető indítványoknak.

3. Nemzetközi munkáskongresszus megtartása. (Franciaország indítványa.)
  4. A szakszervezetek nemzetközi szövetsége. (Egyesült-Államok indítványa.)
  5. Intézkedések az éjjeli munka megszüntetése és a törvényes nyolcórás munkaidő keresztülvitele ügyében. (Svédország indítványa.)
  6. Milyen intézkedések történjenek, hogy a május elsejei tüntetés igazi gazdasági és nemzetközi jelleget öltjön? (Franciaország indítványa.)
- Az értekezlet befejezése után a szakmai nemzetközi titkárok tartanak értekezletet.

Az ipari hivatásos betegségek harmadik nemzetközi kongresszusa Wienben 1914. szeptember hónapjában. Ennek a kongresszusnak az elnöksége a következő felhívást tette közzé: 1906-ban Milánóban ülésezett a foglalkozási betegségeknek néhány olasz tudós által összehívott első kongresszusa. 1910-ben volt Brüsszelben a második nemzetközi kongresszus, amelyen szakemberek és tudósok, iparhygienikusok és klinikusok, iparfelügyeleti hivatalnokok és orvosok nagyszámban vettek részt. »A foglalkozási betegségek tanulmányozásának állandó nemzetközi bizottsága« határozata folytán a legközelebbi kongresszust Wienben tartják meg.

A kormányoknak és a hatóságoknak folyton növekvő érdeklődése a foglalkozási betegségek iránt, az a különös figyelem, amelyben ezeket a betegségeket a szociálbiztosítási törvényhozás minden országban részesíti, az iparfelügyeleti hivatalnokok és orvosok, a legkülönbözőbb orvosi különszakmák klinikusai és teoretikusai által szakadatlanul végzett kutatás, amely kiváltképpen az utolsó években ismereteink értékes gazdagodását eredményezte, nemcsak igazolja, hanem egyenesen szükségessé teszi, hogy a tudósoknak és szakembereknek, akik — egyébként a legkülönbözőbb speciális szakmákban működve — egész munkarejük, vagy legalább is tevékenységük jókora részét a foglalkozási megbetegedések kifürkészésének és megelőzésének, a hivatásos munkának az emberi szervezetre való hatása kikutatásának szentelték, alkalom nyujtassék, hogy tapasztalataikat és nézeteiket kicserélhessék, kutatásaik legújabb eredményeit közölhessék.

A kongresszus napirendje a következő: 1. Kifáradás (élettan és kórtan, különös tekintettel az ipari munkára. A hivatásos munka hatása az idegrendszerre. Éjjeli munka). 2. Nedves és forró levegőben való munka. 3. Lépfene. 4. Pneumokoniosák. 5. Ipari üzemekben a villamosságnak káros befolyása. 6. Ipari mérgek, különösen anilin, higany, ólom. 7. Az ipari üzem káros befolyása a hallásra. 8. Különféle közlemények.

A kongresszus keretében kiállítás rendezése is tervbe van véve.

Rendes tagja lehet a kongresszusnak minden egyes személy, vagy testület, aki a foglalkozási betegségek és a hivatásos munkának a szervezetre való hatásának tanulmányozása iránt érdeklődik és 25 korona tagjárulékot lefizet.

Bővebb értesítést nyújt dr. Teleky magántanár Wien, IX., Türkenstrasse 23.

A wieni tanoncok nyomorúsága egészségügyi tekintetben. A wieni kereskedők továbbképző iskolája, amely az újonnan belépő tanoncokat orvosok által vizsgálta meg, utolsó évi jelentésében a következő szomorú adatokról számol be: A 2.763 tizenégy–tizenhat éves tanonc közül, akiknek egészségi állapotát megvizsgálták, 38,7%-nak a táplálkozása volt jó, 55,3%-é közepes és 16%-é rossz. Egy harmadrészüket, pontosan 35,2%, a koruknál fogva megkívántató nagyságot, 35,1% a normális testsúlyt, 55,9% a normális mellbőszéget nem érte el. 87,3%-nak a fogazata rossz volt, 22,8% vérszegény volt. 628, tehát a megvizsgáltaknak csaknem egynegyedrésze beteg volt, ezeknek 67,1%-a tüdőcsúcshurutban és hörghurutban szenvedett.

A kereskedelmi irodákban alkalmazottak vasárnapi munkaszünetének régi követelése, úgy látszik, a megvalósulás előtt áll Németországban, habár az ősszel a birodalmi gyűlés elé terjesztendő javaslat hallomás szerint nem teljesíti az összes követeléseket a megkívánt mértékben. Bizonyos azonban az, hogy a vasárnapi munkaszünetről szóló törvény az érdekeltek jóval nagyobb körére fog kiterjedni, mint eddig, mert hatálya alá fogják helyezni a biztosítási vállalatokat, beleértve a kölcsönösségen alapuló egyesületeket, a biztosítási ügynököket, a hirdetési vállalatokat, a helyszerző irodákat, a takarékpénztárakat, a fogyasztási szövetkezeteket és sok más olyan egyesületet, amely működését a kereskedelmi ipar módjára folytatja. Sajnos azonban, hogy a törvény nem biztosítja majd a teljes vasárnapi munkaszünetet, hanem a vasárnapi munkát leg-

főlebb két órai tartamra megengedi. Hátránya még a javaslatnak az is, hogy az eredetileg tervezett érdekeltségi körök egy részét kivonja a törvény hatálya alól azzal, hogy ezekre nézve külön rendezést helyez kilátásba, ami esetleg ezen a téren újabb zavarokra adhat okot, de mindenesetre zavarni fogja a vasárnapi munkaszünet gazdaságilag szükséges egységességét.

Balesetvédelem a német kolóniákban. A keletafrikai védterület kormányzója rendeletet bocsátott ki, amelyvel kötelezi az ipari üzemek tulajdonosait, hogy alkalmazottaik életének és testi épségének védelmére az üzemekben a szükséges védő eszközöket alkalmazzák. A rendelet kötelezővé teszi minden halálos, avagy jelentékeny sérülést okozott balesetnek a bejelentését.

Munkásvédelem Német-Keletafrikában. Az ősszel Német-Keletafrikában életbe lép egy munkástörvény, amely az ültetvényesektől megkívánja, hogy 500-on fölüli munkásállomány mellett egy fehér gyógyszerkértőt, 500-on aluli állomány mellett egy fekete gyógyszerkértőt tartoznak alkalmazni. Az ültetvényesek természetesen önmaguk is levizsgálhatják a megkívánt orvosi tudományokból és maguk végezhetik a szükséges orvosi működést. Egy ilyen gyógyszerkértő Német-Keletafrikában legalább is havi 400 márkába kerülne.

Törvényes minimális béreket a mezőgazdasági munkások részére követeltek az angol parlamentben. A mezőgazdasági munkáskérdés Angliában is megoldást követel. A földbirtokosok munkáshiányról panaszkodnak. Másrészt viszont megállapították, hogy a gazdasági munkások keresete oly csekély, hogy abból képtelenek megélni. A munkásokat a mezőgazdasági vidékekről való eltávozásra főleg a lakásszükség kényszeríti. A beterjesztett javaslat a munkaidő szabályozása mellett azért követelte a bérminimumok törvényes megállapítását, hogy a munkások képesek legyenek megfelelő lakást bérelni s ne legyenek kénytelenek az uraság által rendelkezésükre bocsátott hajlékokban lakni. Csak ha a munkásokat sikerül az urasági lakásokból kivenni, várható, hogy önerejükkel szervezkedés által bírnak a sorsukon valamit javítani. A mostani viszonyok között az uraság minden pillanatban hajléktalanná teheti a neki kényelmetlen munkást. A vitának különben pozitív eredménye nem lett, de a minisztériumban szorgalmasan dolgoznak a mezőgazdasági munkások helyzetének javítását célzó törvényen.

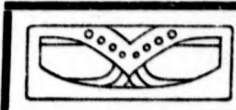
Nyolcórás munkanap Uruguayban. Az uruguayi képviselőház június végén elfogadta a nyolcórás munkanapra vonatkozó törvényt. A törvény az összes ipari és kereskedelmi üzemekre, *beleértve a vasutakat és hajózási vállalatokat* is, úgyszintén az állami üzemekre nézve is kötelezővé teszi a nyolcórás munkanapot. Kivételes esetekben felültehetnek engedélyezhető a munkanap meghosszabbítása, de csakis a 48 órás munkahét keretén belül. A törvény végrehajtását a munkások köréből választott felügyelők ellenőrzik. A törvény megszegőit súlyos pénzbírsággal sújtják, és pedig úgy a munkást, mint a munkaadót.

Munkásügyi bibliográfia 1913-ból.

A szerkesztőség fenntartja magának, hogy egyes felsorolt munkákra még bővebben visszatérhessen.
Olvasóink kívánságára munkásügyi szakkérdésekben szívesen szolgálunk bibliográfiai információval.

- Annuaire. Chambre consultative des associations ouvrières de production, 1913. Paris: Imp. nouvelle. (216) 16°. f. —'50.
Arbeiter-Führer. Dortmunder für das Industriegebiet. 2. Jg. Dortmund: Gerisch. (183) 8°. M. —'20.
Audoli, L.: La protection légale des travailleurs agricoles en Italie (thèse), Paris; Larose. (264) 8°.
Baum, G.: Anwaltschaft und Arbeitsgerichte. Berlin: Vahlen. (27) 8°. M. —'80.
Becker, A.: Die Stolberger Messingindustrie und ihre Entwicklung. München: Duncker & Humblot. (VIII. 83) 8°. M. 2'50. Staats- u. Sozialwiss. Forschungen. Heft 168.
Benoit-Stein, E., R.: De la responsabilité des maladies professionnelles. Paris: Giard & Briere. (316) 8°.
Biget, H.: Le logement de l'ouvrier. Étude de la législation des habitations a bon marché en France et a l'étranger. Paris; Jouve et Co. (483) 18°. f. 5.—.

- Bode, O.*: Die Invaliden- und Angestellten-Versicherung in vergleichender Darstellung. Berlin: Heymann. (XV. 130) 8°. M. 3.—.
- Chambre syndicale typographique parisienne, 21. section de la fédération du livre. Tarif définitif de 1912. Paris Imp. Nouvelle. (55) 16°. f. —50.
- Clarke, O.*: The national insurance Act 1911. Full explanatory notes, tables, and examples. 2e éd., 8°. London: Butterworth. (638) 12/6.
- Dawbarn, C.-J.-C.*: Workmen's compensation appeals. London: Sweet et Maxwell, 8/6.
- Denis, J.*: Un péril national, l'alcoolisme en France. Paris: Agence de l'espoir français. (44) 8°.
- Düttmann, A.*: Appellius, F., Seimann, H.: Kommentar zum Versicherungsgesetz für Angestellte vom 20/12. 1911. Altenburg: Geibel. (XXXV. 464) 8°. M. 15.—.
- Dufourmantelle, M.*: Les prêts sur l'honneur (assistance et crédit populaire), 18°. Paris: Giard, fr. 4.
- Fallet-Scheurer, M.*: Die Arbeiter- und Angestellten-Urlaube in der Schweiz. Bericht über d. Stand d. Frage erstattet a. d. schweizer. Vereinigg. zur Förderung des internationalen Arbeiterschutzes. Zürich: Grütliverein. (75) 8°. M. 1'20.
- Feigenwinter, E.*: Die Behandlung der ausländischen Arbeiter im Versicherungsrecht. Zürich: Grütliverein. (38) 8°. M. —'60. = Schweizer. Vereinigung zur Förderung des internationalen Arbeiterschutzes. Heft 35.
- Figliera, R.*: La protection légale des travailleurs en France. Paris: Berger-Levrault. (500) 8°. f. 7'50. = Bibliothèque d'enseignement administratif. A Code du travail et de la prévoyance sociale második könyvének kommentárja.
- Flügge, C., A.*: Wege zur Lösung der sozialen Fragen. Neuruppin: Bergemann. (23) 8°. M. —'15.
- Freundlich, E.*: Arbeiterinnenschutz. Wien: Wiener Volksbuch-Handl. (39) 8°. = Lichtstrahlen No. 24.
- Die freiwilligen sozialen Fürsorge- u. Wohlfahrtseinrichtungen in Gewerbe, Handel u. Industrie im Deutschen Reiche. Hrsg. vom Hansabund. Halle a S., C. Marhold: (X. 70 441) M. 25.
- Funke, E., Nernst, W.*: Ausführungsbestimmungen zur Reichsversicherungsordnung v. 19/7. 1911. Für d. Reich u. sämtliche Bundesstaaten. 1. Bd. Berlin: Vahlen. (XXIV. 702) 8°. M. 6.—.
- Glaessing, Müller, Stein.*: Darmstadt. Oldenburg: Stalling. (IX. 219) 8°. M. 5.—. = Monographien deutscher Städte. A városi politika minket érdeklő fejezetei: Hygiene, Sozialpolitik.
- Göhre, P.*: Drei Monate Fabriksarbeiter und Handwerksbursche. Leipzig: Grunow. (VIII. 223) 8°. M. 1'25.
- Hartmann, K.*: Das Gefahrstarifwesen und die Beitragsberechnung der Unfallversicherung des Deutschen Reiches. Nach der Reichsversicherungsordnung. Berlin: Springer. (IV. 94) 8°. M. 3.—.
- Hayes, C.*: British social politics Material illustrating contemporary State action for the solution of social problems. (580) 8°. Boston, Ginn et Co \$ 1'75.
- Hoffmann, F.*: Gewerbeunfallversicherung. Reichsversicherungsordnung v. 19/7. 1911. Berlin: Heymann, 8°. (XXVIII. 530) M. 4.—. = Taschengesetzsammlung.
- Jahrbuch der sozialen Bewegung in Deutschland und Österreich 1912 von E. Lederer. Tübingen: Mohr. (VIII. 227) 8°. M. 4.—. = Kny. Archiv f. Sozialw. u. Sozialpolitik-ból.
- Jandus, W.*: Social wrongs and State responsibilities. Cleveland: Horace Carr. (143) 8°. \$ 1'50.
- Ilgenstein, W.*: Aus dem Lager der sozialdemokratischen Jugendbewegung. Berlin: Vaterländ. Verl.-Anst. (31) 8°. M. —'30.
- King, I.*: Education for social efficiency. London: Appleton, 8°. 6 s.
- Knebusch*: Die Krankenversicherung der Landarbeiter. Wismar. (168) 8°. M. 1'50.
- Kulemann, W.*: Die Berufsvereine. 1. Abt. Geschichtliche Entwicklung der Berufsorganisationen der Arbeitnehmer u. Arbeitgeber aller Länder. 2. Aufl. Berlin: L. Simion. 4. Bd. England, Frankreich, Belgien, Holland, Luxemburg, Dänemark, Schweden, Norwegen. (XXIV. 560) M. 12,— '5. Bd. Österreich, Ungarn, Schweiz, Italien, Spanien, Russland, Finnland, Serbien, Bulgarien, Rumänien. (VII. 551) 8°. M. 12.— '6. Bd. Ver. Staaten v. Amerika, Kanada, Australien, Argentinien, Neuseeland, Japan, Internationale Organisation, (VII. 336) M. 8.—.

SZAKIRODALOM.

Die Berufsvereine.

Ezen a címen hatalmas munka látott Németországban napvilágot, amely a szociális dolgokkal foglalkozók számára nemcsak nagy érdeklődés, hanem bizonyos mértékig a csodálat érzését kell, hogy keltse. Az a munka, amelyet ezen a címen *W. Kulemann*, göttingeni Landgerichtsrat végzett, a benne foglalt anyagnál, annak mennyiségénél, különbözőségénél fogva szinte úgy tűnik föl, hogy meghaladja egy ember erejét és képességeit.

Kulemann tulajdonképpen mintegy 12 esztendővel ezelőtt *Gewerkschaftsbewegung* címen adott ki nagy munkát, amelyben a munkaadó és munkásszervezeteket tárgyalta Európa csaknem minden országára kiterjedőleg, s a Berufsvereine új cím tulajdonképpen ennek a munkának egy új, óriási módon bővített kiadását adja. A könyv akként van jelezve, mintha a munkának most csak 4., 5. és 6. kötete jelent volna meg, ami onnan ered, hogy öt esztendővel ezelőtt három hatalmas kötetbe egybefoglalva adta Németországnak szakmabeli egyesületeire vonatkozó anyagát a szerző és most a következő három kötetben tárgyalja a többi országokat: Angliát, Franciaországot, Belgiumot, Hollandiát, Luxemburgot, Dániát, Svédországot, Norvégiát, Ausztriát, Magyarországot, Svájcot, Olaszországot, Spanyol-, Orosz- és Finnországot, Szerbiát, Bulgáriát és Romániát; hatodik kötetében pedig Amerika Egyesült-Államait, Kanadát, Argentiniát, Ausztráliát, Új-Seelandot és Japánországot szakmabeli szervezeteit.

A köteteknek csak egyszerű átnézése után meg kell, hogy lepjen bennünket az összeállításnak az a különös módja, amelyet Kulemann tartott szem előtt hatalmas munkájának készítése közben. Míg más szerzők nem ilyen nagy műnél, de akárhányszor egész apró munkáknál a maguk véleményével iparkodnak előtérbe jutni, sőt náluk ez az iparkodás akárhányszor szinte tolakodássá válik, addig Kulemann a hat kötetben keresztül a maga személyében alig találjuk máshol, mint a negyedik kötet elé írt néhány oldalas előszóban, ahol elmondja szándékait és felel azokra a kritikai megjegyzésekre, amelyekkel a sajtó munkájának első kiadását kísérte. Egyébként pedig sorra következnek a kulturában és iparban talán legelőbbrehaladott Anglia vezetése mellett a többi európai és Balkánállamok és befejezik a sort a kevésbé tájékozottak számára szinte egzotikumot képező délamerikai, ázsiai és ausztráliai országok szakmabeli szervezeteinek a legnagyobb pártatlansággal felsorolt, élvezetes szövegbe beillesztett adatai.

A rendszer, amelyet az egyes országoknál a szerző követ, mindig az, hogy először ismerteti az ország földrajzi fekvését, azután összevont történetét, alkotmányát és törvényhozását, gazdaságszociális viszonyait és mind-ezek ismertetése után tér rá a szakszervezetek működésének ismertetésére, külön véve minden országban azokat a jellegzetes csoportosulásokat, amelyeket a munkaadó, vagy munkásszervezkedés terén mutatkoznak, Anglia szakszervezeti történetében az Owen-féle és a Chartist-mozgalom, továbbá az átmeneti időszak ismertetése után tér rá a föllendülés és a visszaesés időszakának, majd az új unionizmusnak az ismertetésére, hogy azután az újabb fejlődésén keresztül mutassa be az olvasónak a szakszervezeteket mai alakjukban és a szakszervezeteket összefoglaló főszoveget. Különválasztva mindenkor — amennyire lehetséges — a szakszervezetek működését a munkások politikai mozgalmaitól. Megemlékezik a sárga-szakszervezetekről, azután ismerteti meg bennünket a különböző

szakszervezetek szervezetével, azok működésével, hogy a munkásmozgalom ismertetése után a munkaadók szervezkedésére térhessen át. Itt is úgy tesz, mint a munkások szervezeteinek ismertetésénél. Sorba veszi a föderatív szervezeteket szakmák szerint s azután a központilag szervezett munkaadó-egyesületeket és külön fejezetet szentel azoknak a vonatkozásoknak, amelyek a munkás- és munkaadó-szervezetek között állanak fenn, s amelyek Angliában a könyv tanúsága szerint igen jelentékenyek. Az országról szóló ismertetést statisztikai anyaggyűjtemény fejezi be és mindenkor jelentékeny forrásmunka-megnevezés.

És ugyanezt a rendszert találjuk a többi országoknál is.

Az anyagot Kulemann szószerint értve, ott veszi, ahol találja. Az összeállítás a szervezeti és a munkaadómozgalmaknál egyaránt a munkásszervezetek és munkaszövetségek évi jelentéseinek, jegyzőkönyveinek, közrebocsátott adatainak és — mivel az a legtöbbször nem elegendő — az illető szakszervezetek mai vezetőinek kiegészítő adatainak nyugszik. Magától értetődő ennél fogva, hogy azok az adatok, amelyek ilyen módon a könyvben össze vannak gyűjtve, nem mindenkor fődik teljesen és mindenben a valóságot. Mert hiszen még a legteljesebb részleghajlatlanságra való törekvés esetében is csaknem bizonyos, hogy a titkárok által nyújtott adatok, az egyesületek részéről összeállított évi jelentések bizonyos mértékig mindenkor kedvezni fognak annak a mozgalomnak, amelyről maga az egyesület vezetősége, sőt legtöbbször vezetőtisztviselője ad számot. És ez a fogyatékoság — a mi véleményünk szerint — mégsem hibája a könyvnek. Ha talán valaki csak egy-egy fejezetét olvasná el az abban összegyűjtött anyagnak, lehet, hogy tévedéseknek lenne kitéve. De ha valaki kellő figyelemmel olvassa át az egész országra szóló adatokat, igen könnyen megállapíthatja ott, ahol többféle munkásszervezet van, az egymásután következő összeállításokból, hogy vajjon az anyag, amely Kulemannnak rendelkezésére állott, vagy az anyagot szolgáltató férfiú mennyiben kedvezett a szakszervezeti szociáldemokrata-, a sárga- vagy keresztényszociálista-mozgalomnak. Mert hiszen egymásután felsorolva és egymásmellett látva az adatokat, a hozzáértő egész szépen kihámozhatja a tényleges valóságot. És ha mindezekből nem derülne ki tisztán a valóság, akkor ott van a munkaadószervezetek jelentése, amely megint újabb fényt vet azokra a hiányokra, amelyeket a munkásszervezetek híradói talán dugdosni szerettek volna. Éppen úgy, aminthogy a munkaadószervezet évi jelentéseinek meg nem felelő adatait már előre meggyöngíti, vagy semmivé teszi ugyanannak a szakmabali munkásszervezetnek a könyvben megtalálható anyaga.

Sőt ellenkezőleg! Nekünk úgy tűnik fel, hogy a szerzőnek ez a sorok mögé, a háttérbevonulása, amelynek révén módot ad rá, hogy a szervezetekben érdekeltek jussanak szóhoz szoros egymásutánban, a hatalmas munkának legnagyobb erénye. Azt kellett eddig tapasztalnunk a legtöbbször, hogy a munkások szakszervezeti és politikai mozgalmában a kezdeményezések reális, vagy irreális voltában való tájékozódást éppen az tette a legtöbbször nehézzé, akárhányszor lehetetlenné, hogy a rendszer ismertetése akárhányszor már maga is a szerző nézőpontjából, egyoldalúan történik s azután a szerző dicsérő, vagy bíráló megjegyzéseinek áradata mögött a legtöbbször alig lehetett megtalálni a lényegét. Míg itt, ennek a könyvnek az olvasásakor én vagyok nemcsak az olvasó, aki élvez, hanem a bíráló is, akinek gondolkodnia kell. Módom van olvasni az adatokat Anglia munkásainak utópisztikus, később pedig reális, de a kontinens munkásmozgalmaival a legtöbbször nem tökéletes harmóniában levő munkásszervezkedési törekvéseinek anyagáról. Azután a német munkások marxista alapon való hatalmas szervezkedését, Ausztriának és Magyarországnak hasonló irányban történt nagy mozgalmait, Franciaországnak, Olasz- és Spanyolországnak a forradalmi anarchizmusba és Oroszországnak a nihilizmusba átcsapó moz-

golódásait. Olvashatom adatok nyomán azoknak a kísérleteknek az összefoglalását, amelyek a munkáskérdés rendezésére Ausztráliában és Új-Seelandsban történtek. És sehohsem avatkozok az adatok közé és az olvasó közé a magyarázó szerző, aki akárhányszor önkéntelenül is félremagyaráz. Hanem módomban van olvasás közben gondolkodni, a rendszereket nyugodtan, a magam feje szerint összehasonlítani és éppen ennél fogva okulni is

Mindenesetre nagy hiányossága a könyvnek, hogy Németország az összeállításból hiányzik. Nem azért hiányzik, mert a szerző Németországgal nem foglalkozott, hanem mert öt esztendőre volt szüksége ahhoz — csaknem elképzelhetetlen, hogyan volt képes ilyen rövid idő alatt ezt az anyagot feldolgozni — hogy a többi országok szakmabeli egyesületeik történelét megírhasssa, összeállíthassa. És öt esztendő alatt az, amit Németországról írt, jórészt idejét múlta.

És ez az, ami azt a tárgyat, amelyről Kulemann hatalmas kötetei szólnak, a legjobban jellemzi. Aki ezt az óriási munkát végezte, annak számolnia kellett azzal, hogy a páratlan kitartást kívánó munka, mindamellett, hogy benne még az 1912. évi adatok is befoglaltatnak, minden esztendőben óriásit veszít az értékéből. A munkásmozgalmak új irányokat vesznek; egyrészt hajlanak a parlamentárizmus felé, másrészt pedig modern törvényhozási intézkedésekhez alkalmazkodva, gazdasági téren is a forradalmi jelzőtől eltérve, akárhányszor a megértés felé törekszenek. És mind ennek ezt a célt szolgáló könyvben nyomának kell lennie. Úgy, hogy ami véleményünk szerint, akik ezt a munkát a legnagyobb 'élvezettel' forgattuk, a leghelyesebb lenne úgy járni el vele, mint egy lexikkal: két-háromévenként pótkötetet kellene belőle kiadni, az újonnan keletkező anyag bevonásával.

A munka méreteiről fogalmat nyújthat az, hogy a most megjelent három kötet több, mint 1400 oldalas.

Az összeállítást illetően még meg kell jegyeznünk, hogy a hatodik kötet végén egy szinte külön munkaszámra menő Internationale Organisation című fejezetet találunk, amely a különböző irányzatú munkás- és munkaadószervezetek nemzetközi vonatkozásait tárgyalja és mutatja be adatokkal. Minden kötetben részletes literatúra, igen jó tájékoztató regiszter van, amely az adatok megtalálását nagy mértékben segíti elő. A közreműködőknek országonként való felsorolásából azt látjuk, hogy Magyarországra vonatkozólag Ferenczi Imre dr., Jászai Samu, Moldoványi Istvánné és Farkas Elek adták az anyagok pótlásához szükséges adatokat és ez a névsor is szemléltetővé teszi azt az eljárást, amelyet Kulemann követett: kereste a hivatalos forrásokat és azokat az egyéneket, akik a szakmabeli egyesülésekkel közvetlen foglalkoznak. Így állította össze könyvét, amelyet senki sem nélkülözhet, aki a munkásmozgalmakban és az azokkal kapcsolatban kifejlődött munkaadómozgalmakban igazán tájékozódni akar. A munka három kötetének ára vászonkötésben 34 márka és vagy közvetlenül a szerzőnél (V. Kulemann, Landgerichtsrat, Goettingen), vagy a kiadónál, Leonhard Simion Nf.-nél Berlinben rendelhető meg. *Farkas Elek.*

A „Munkásügyi Szemle“ kiadása

A MUNKÁSBIZTOSÍTÁS KÉZIKÖNYVE

A betegsegélyezés és balesetbiztosítás teljes joganyagának feldolgozásával
írta: Dr. HALÁSZ ALADÁR ügyvéd, az Országos Pénztár ügyész-titkára

Második teljesen átdolgozott kiadás. ■ ■ Ára vászonkötésben 6 korona.

Megrendelhető a kiadóhivatalban (Budapest II., Fő-utca 23.) és minden könyvkereskedésben

...	JOGGYAKORLAT	...
-----	---------------------	-----

BETEGSEGÉLYEZÉS.**Delirium tremens — elmebetegség.**

A közigazgatási m. kir. bíróság 5.462/1913. sz. ítélete.

Ítélet: A magyar királyi közigazgatási bíróság a panasznak nem ad helyt.

Indokok: A nem vitás tényállás szerint K. A. pénztári tag *delirium tremens* diagnózissal vétetett fel a kórházba. Az I. fokú határozat a felmerült kórházi ápolási költségek megfizetésére az e—i kerületi munkásbiztosító pénztárt kötelezte, támaszkodva a városi tiszti főorvosnak oly értelmű szakvéleményére, hogy a nevezett K. A. nagyfokú alkoholistá, nyugtalan állapotban jött a kórházba, ahol azonban 9 napi kezelés után nyugodt lett és gyógyultán távozott, s mint ilyen nem elmebeteg.

A II. fokú s azzal egybehangzóan hozott harmadfokú panaszolt határozat azonban a pénztárt felmentette a kórházi ápolási költségek viselésének kötelezettsége alól azzal az indokolással, hogy a vármegyei tiszti főorvosnak jelentése szerint a nevezettnek betegsége elmebetegségnek tekintendő s így mint elmebeteg után felmerült kórházi ápolási költség viselésében a pénztár nem marasztalható.

A kórháznak gondnoksága e határozat ellen panaszszal élt és az vátatja, hogy nevezett nem elmebetegségben, hanem csak az alkohol túlságos élvezete által okozott nyugtalan állapotban ápolgatott, mely állapota mindössze 6 napig tartott s e rövid lefolyású *delirium tremens* elmebetegségnek nem tekinthető.

A királyi közigazgatási bíróság által véleményezésre felkért magyar királyi belügyminiszter, mint legfőbb közegészségügyi hatóság, azt a véleményét közli, hogy a »*delirium tremens*« megbetegedés — gyógyítható elmebetegség természetével bír.

Minthogy az 1898 : XXI. törvénycikk 9. §-ának b) pontja általában az elmebetegek kórházi ápolási költségeit az államkincstár által fizetendőnek rendeli el a nélkül, hogy a gyógyíthatatlan és gyógyítható elmebetegek között különbséget tenne, s minthogy e szakasz végső bekezdése szerint az ápolási költségeket akkor is az államkincstár fizeti, ha az illető elmebeteg pénztári tag volt; ezért a pénztár felmentése törvényes, s így a marasztalásra irányuló panasznak helyt adni nem lehetett.

Építőipari munkás biztosítási kötelezettsége.

A salzburgi munkásbalesetbiztosító-intézet választott bíróságának 1911. évi február hó 20-án hozott határozata.

L. D. G.-ben levő építési vállalkozásában alkalmazott kőművest 1910. évi október hó 5-én baleset érte, amely alkalommal a jobb vállperc sérülést szenvedett. A sérült saját vallomása szerint G. község és Dr. H. g-i orvostól kapta azt az utasítást, hogy a község tulajdonát képező 65. sz. házban javításokat eszközöljön: elromlott faalkatrészek javítását, kimeszelést stb. A költségek fele részben a községet és felerészben Dr. H. orvost terhelték. A kőműves önállóan elvállalta a munkát, melynél a főntemlített sérülést kapta és ki is fizették a kialakított munkadíjat. D. építőmester tudott ugyan ezen munkáról, amelyért a sérült kőműves neki napi 20 fillért mint »mesterilletéket« volt köteles fizetni. Azonban D. nem bízta meg a munkák teljesítésével. A munkásbiztosítóintézet sérült kérését, hogy neki kártalanítást fizessenek, elutasította, mert ezen munkát, melynél megsérült, önállóan, mestere megbízása nélkül vállalta, mint önálló vállalkozó és mint ilyen nem biztosításra kötelezett, és mert különben oly munkások, akik nincsenek építkezési üzemben alkalmazva és csakis egyes javításokat végeznek az épületeken, baleset elleni biztosításra nem kötelezettek. A választott bíróság az intézet álláspontját magáévá tette. Amint panaszos vallomásából is kiviláglik, nem L. D., az építési üzem tulajdonosa vállalta a kérdéses javítási munkálatokat, hanem panaszos saját számlájára. A B. b. t. 11. §. értelmében panaszos a jelen esetben vállalkozónak tekintendő és miután mint vállalkozónak a balesettörvény szerint kártalanítás nem jár, igénye elutasítandó volt. Ezen nem változtat azon körülmény, hogy panaszos L. D.-nek, kinél különben dolgozott, mesterilletéket fizetett,

mert ezen eljárás az ipartörvény illetéktelen kijátszása és csak arra szolgált, hogy a munkaadó jelen esetben segédje önálló munka elvállalásán ne ütközzék meg. Ettől eltekintve, már csak azért sem lehet panaszos kártalanítás iránti igénye jogos, mert maga is vallja, hogy csak egyes javításokról volt szó, melyeket sérült a 65. sz. házon G. községben végzett. A balesetbiztosító törvény 1. §. 2. pontja kifejezetten kimondja, hogy az építési munkálatokra vonatkozó rendelkezések olyan munkásokra, kik nincsenek egy ilyen nemű építési üzemben alkalmazva, hanem csakis egyes javítási munkálatokat végeznek, nem vonatkoznak. Panaszos csak javítási munkálatoknál és nem L. D. építési üzemében dolgozott, miután saját felelősségére önállóan végezte a javítási munkákat.

BALESETBIZTOSÍTÁS.

A baleset folytán elhalt munkás családtagjait akkor is megilleti a kártalanítás, ha a munkás a családot el is hagyta.

Felebbezési bíróság (Court of Appeal) 1913. július 21-én kelt ítélete.

A balesetet szenvedett munkás a törvény szerint kártalanításban részesül s ha a baleset halált okoz, a kártalanítás a hozzátartozóknak fizetendő. A törvény szerint »hozzátartozók« a munkás azon családtagjai, akik a halál időpontjában egészben, vagy részben a munkás keresetére voltak utalva.

Egy munkás 1907-ben elhagyta a családját, amely feleségéből és négy gyermekből állott. Az első két évben, az elhagyás után, valami csekélységet küldött a családnak, de később nem fizetett semmit, bár arra bíróilag kötelezve volt. 1911. évben mint bányamunkás halálos balesetet szenvedett. A halál előtti két év alatt a család azt sem tudta, hol van és az anyja és két kisebb gyermeke a két nagyobb gyermek s a saját keresetéből tengődött. Mikor a balesetről tudomást szerzett az asszony, a bányavállalattól maga és két kisebb gyermeke részére kártalanítást követelt. A vállalkozó arra hivatkozott, hogy nem köteles törvény szerint kártalanítást adni, mert az igénylők nem hozzátartozók. Az elsőfokú bíróság az igényt elismerte azon az alapon, hogy hozzátartozók és kártalanítást ítelt meg.

A munkaadó felebbezése alapján az ügy a felsőbb bíróság elé került, amely elfogadta az alsóbíróság ítéletét, mert az ítélet szerint az igénylők hozzátartozók s a két kisebb gyermek teljesen az elhaltra volt utalva. Az apa köteles lett volna fenntartásukról gondoskodni és bár ez magában nem elég a hozzátartozási viszonyhoz, a család kötelességének teljesítésére szorítani is akarta, de ebben akadályozva volt. Az asszony sohasem adta fel jogait, csak alkalmat várt, hogy azokat érvényesíthesse. Az elhaltak a kötelességei a halál időpontjáig fennállottak s így feleségével és gyermekeivel szemben anyagi támogatásra kötelezve volt, mert csak egyedül arra voltak utalva.

A baleseti sérülés mellett fellépő valamely betegség a balesetet a kártalanítás szempontjából is súlyosbítja.

Az angol felsőház (House of Lords) 1913. július 1-én kelt ítélete.

A baleset folytán sérült a munkástörvény szerint csak a baleset folytán szenvedett sérülésért nyer kártalanítást.

1912. március 1-én egy munkást baleset ért, amelynél térde sérült meg. Március 25-én kórházba utalták s április 3-án, a térdcsontnál műtétet végeztek, mely sikerrel végződött. Április 6-án vörhenybe esett s járványkórházba vitték. Eközben a térde gennyedni kezdett, más kórházba vitték, hol igen súlyos műtétet végeztek rajta, minek folytán a lába megrövidült és merev maradt. 1912. szeptemberében a munkás kártalanítást igényelt, de az elsőfokú bíróság elutasította avval, hogy a munkaképtelensége nem a baleset, hanem a vörheny folytán következett be s a baleset és a vörheny között semmi összefüggés nincs. A munkás felebbezett.

Az orvosi vélemény szerint a vörheny a balesettől teljesen független volt és magában munkaképtelenséget nem okozott, de viszont a vörheny súlyosbította a balesetet és elősegítette a munkaképtelenséget. A felsőbb bíróság ezen alapon kimondotta, hogy a munkaképtelenség oka a baleset volt, bár egy új ok is keletkezett a balesettől függetlenül, s ez a balesetet súlyosabbá tette. A munkás kártérítési igényét elismerte.

Az „Orvosszakértői Szemle“ című mellékletünk 4. száma f. é. szeptember hó 25-én jelenik meg.

A szerkesztésért felelős: **KIS ADOLF.** — Főmunkatárs: **Dr. SASVÁRI JÓZSEF.**

HIRDETÉSEK.

A HOLLANDI ÉLETBIZTOSÍTÓ RÉSZVÉNYTÁRSASÁG

magyarországi igazgatósága most teszi közzé a Társaságnak Amsterdamban Dr. W. F. van Loeuwen, Északhollandia királyi biztosa, Amsterdam volt polgármesterének elnöklete alatt idei közgyűlésén jóváhagyott 1912. évi mérlegét és zárószámadását, amelyből kiemeljük a következő fontosabb adatokat:

Az összes biztosítási állomány 1912. évi december hó végén meghaladta a **négyszázhat millió** koronát. A díjtartalék **százhuszonegy millió** 392.953 koronára emelkedett. Az 1912. évi bevétel **husz millió** 714.265 korona volt, a **nyereség 396.424 korona**. A Társaság a biztosítottaknak eddig **százharminckét millió** 153.386 koronát fizetett ki, vagyona pedig **százhuszonhat millió** 661.298 korona. A Hollandi Életbiztosító Társaság tehát igen kedvezően érvényesül s ez érvényesülésben a magyarországi üzlet, amelynek díjtartaléka már évek óta (1912-ben 90.65% erejéig) magyar értékpapirokban nyert elhelyezést s amely 1912-ben a súlyos közgazdasági viszonyok dacára az előző évinél is nagyobb nyereséget eredményezett, igen jelentékeny tényezőként szerepel.

Részletfizetésre

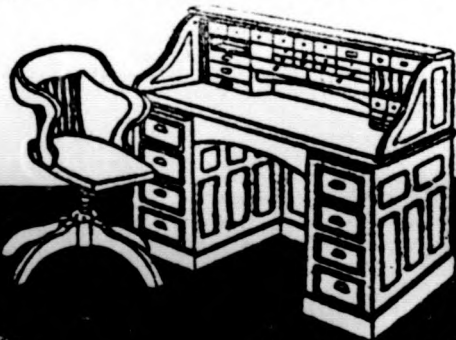
is szállítunk

modern amerikai irodai-, íriszoba-

és könyvtár-berendezéseket

Glogowski és Társa ca. és ktr. udv. szállító
Budapest, VI. ker., Andrásy-út 12.

Képes
 árjegyzék

ingyen
 és bér-
 mentre.

**BEKÖTÉSI
 TÁBLÁK**

a Munkásügyi Szemle 1910.,
 1911. és 1912. évfolyama részére

2 koronáért

megrendelhetők a kiadóhiva-
 talban II. ker., Fő-utca 23. sz.

Telegdi Ármin

részárú-vállalata

Budapest, VII., Damjanich-utca 37.

Telefon: 105—07.

Marta-Automobilok

A MAGYAR ARISTOKRÁCIA MÁRKÁJA.

Gyár:
MARTA MAGYAR AUTOMOBIL
RÉSZVÉNY TÁRSASÁG, ARAD.

Vezérképviselet:
Royal-Garage.
BUDAPEST, IX., Páva-u. 10-12.

GARAY SAMU ÉS TÁRSA

sebészeti-, mű-,
kötőszerszám- és vil-
lanygép-gyártók. BUDAPEST, IV.
Kossuth Lajos-
utca 1. szám.
(Ferenciek bazára). Gyár ugyanott az udvarban.

A budapesti és számos vidéki kerületi munkásbiztosító pénztár és betegsegélyező egyletek szerződéses szállítói ajánlják saját készítményű sérvkötő, haskötő, orthopädia-gépeiket; műlábak, műkezek, lábgepek, mellfűzők és összes egyéb betegápolási gyártmányukat és orvosi műszereiket, valamint rendelő-intézeteknek szükséges vasbutor és egyéb berendezéseiket.

JUTÁNYOS GYÁRI ÁRAK!
Javításokat gyorsan és olcsón teljesítenek.
PÁRTOLJUK A MAGYAR IPART!

HIRSCH és FRANK

Budapest-salgótarjáni gépgyár és vasöntő részvénytársulat. BUDAPEST, VI., ARÉNA-ÚT 132. sz.

□ Külön osztály: TÉGLAGYÁRI GÉPEK. □
Gyárt: FALITÉGLA- S CSERÉPSAJTÓKAT,
TÉGLAGYÁRTÓ- ÉS ANYAGMEGMUNKÁLÓ-
GÉPEKET, legújabb és legjobban bevált □
□ szerkezetekben. □

Elvállalja anyagvizsgálatok kivitelét és
TELJES TÉGLAGYÁRI TELEPEK LÉTESÍTÉSÉT

Tervek és költségvetések díjtanul. □ ELSŐRANGÚ REFERENCIÁK

FANGÓ

GYÓGYINTÉZET

Budapest VII., Erzsébet-körút 51.
(Körúti fürdőben).

Battaglai vulkanikus radio-actív iszappal való részleges göngyölés. Csúsz, köszvény, idegzsábák, sebészeti utóbántalmak és izzadányok (hasüri) eseteiben gyors és radikális eredmény. □

Ajánlják orvosaink
□ legkiválóbbjai. □

1909-ik évben 32.000 kezelés.
Munkásbiztosító pénztárak figyelmébe ajánlja az Országos Pénztár 1909. okt. 28-án megjelent 38.457. sz. körirata.

FANGÓ-ELADÁS. HÁZI KEZELÉS.

VEZETŐ ORVOS: VÁNDOR DEZSÓ DR

MAGYAR PAPIR ÉS IRÓSZER :: SZÁLLÍTÁSI VÁLLALAT ::

Budapest, V. ker., Csáky-utca 8. szám

Szerződéses papir- és írószer-szállítója többek között a Kereskedelemügyi Magy. Kir. Miniszteriumnak, a M. Kir. Állami Munkásbiztosítási Hivatal, az Orsz. Munkásbetegsegélyező és Balesetbiztosító Pénztárnak, a Budapesti Ker. Munkásbiztosító Pénztárnak, továbbá a M. Kir. Posta és Távirtda Vezérigazgatóság és az ország területén levő összes hivatalainak, a Magy. Kir. Államvasutak Igazgatósága és összes üzletvezetőseinek, igen sok egyéb közhivatal és közlekedési vállalatnak, pénzintézeteknek és magán cégeknek.

Continental Pneumatik

legjobb gyártmány kerékpárok, hín-
tők és automobilonok kerekei részére.

**ÖSTERREICHISCH-
AMERIKANISCHE
GUMMIFABR. A.-G.
WIEN, XIII., BREITENSEE.**

Raktár Budapesten:
DÉRY GYULÁNAL,
VI. ker., Révay-utca 6. szám.

ALAPITTATOTT 1856. ■ TELEFON 958.

**FISCHER PÉTER ÉS TÁRSA
RÉSZV.-TÁRS. BUDAPEST.**

Főüzlet és gyár:

IV., Kossuth Lajos-utca 6.

Ajánlják saját készítményű orvosi mű-
szer, sérvkötő, haskötő, müláb, múkar,
támogató és a betegápoláshoz szük-
ségeket összes gyártmányaikat. □

Előnyös árak. Pontos kiszolgálás.

Árjegyzék kívánatra ingyen.

„TUBERIN“

orvosilag legideálisabb és legolcsóbb guajacol készítménynek
elismerve és javalva a légzőszervek összes bántalmainál. Gyer-
mekek is kellemes íze miatt szívesen veszik. — Tartalmaz: Kal.
sulfo. guajac. Natr. Telluric. Cognac. Aqua Naphae, Syr. Coffeae.

1 üveg 180 gr. ára 2.50 kor. — Egyleteknek 1.60 kor.

Főraktár:

SZENT HERMINA GYÓGYSZERTÁR
BUDAPEST, VII. KERÜLET THOKOLY-UT 28. SZÁM.

Modern transmissiók

sajtolt acéllemezből

200%-kal erősebb

és

50%-kal könnyebb

mint az öntöttvas transmissiók.

Tartós, könnyű, olcsó, állandóan
raktáron

Kell Jenő Budapest
V., Kálmán-utca 15.

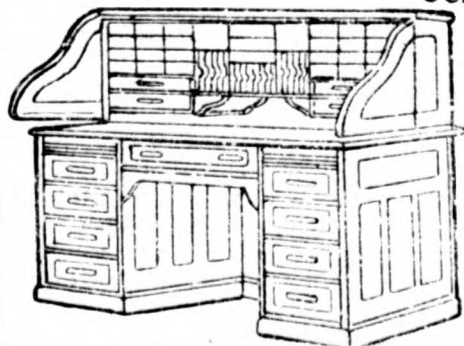
**Dr. PAJOR-
szanatorium és
vízgyógyintézet**

**BUDAPEST,
VAS-UTCA 17. SZ.**

**A POSTYÉNI ISZAP
FŐRAKTÁRA.**

REDŐNYÖS

és lapos íróasztalok. Iratszekrények.
Kártyanyilvántartás. Teljes intézeti
berendezések.

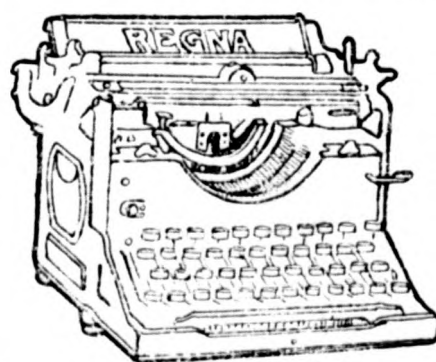

Elsőrendű minőség!

Szolid árak!

Hirsch és Társa
Budapest,
V., Alkotmány-utca 19.

„REGNA“ a jelenkor
legtökéle-
tebb írógépe. Országszerte díjmentes
bemutatás. — Pénz-, könyv- és okmány-
szekrények.

Császárfürdő Budapesten.

Nyári és téli gyógyhely az Irgalmasrend kezelése alatt. Kénes hévvizű radio-aktiv gyógyforrások páratlanok. Ezek a források bőségesen táplálják vizükkel az intézet valamennyi fürdőjét, u. m.: a gőzfürdőt és népgőzfürdőt, az egyes és közös külön női és férfi-iszapfürdőket (iszap-borogatások), márványkád-, porcellán- és kőfürdőket, valamint török- és horganykád-fürdőket, továbbá a hőlég-, szénsavas és villamosfürdőket. Ezekből a dús gyógyforrásokból kapja vizet a kontinensen egyedül álló női és a férfi-uszoda is.

A Császárfürdő kiváló gyógyító ereje nemcsak csúszos bántalmak és idegbajok ellen, hanem sok más betegségnél is általánosan elismert. Ivókurája kitűnő gyógyhatású hurutos légzőszerveknél és altesti pangásoknál.

Lakószobái kényelmesek; berendezésük a különböző igényekhez van szabva. Jutányos árak. Minden tekintetben szoliditás. Gyógy- és zenedíj nincsen. Prospektust ingyen és bérmentve küld *az igazgatóság.*

Kapható minden jobb bőr-, cipő- és divatárú-kereskedésben

Kapható minden jobb bőr-, cipő- és divatárú-kereskedésben.

AEROLITH

KIS J. JENŐ

okl. mérnök szabadalma

Az „AEROLITH”

a modern építkezésnek építőköve, mellyel nemcsak gyorsan és olcsón, de az egészségügyi követelményeknek legmegfelelőbben lehet építeni.

Az „AEROLITH”-

falak szárazak, szellőztethetők és kívül-belül bármely módon még kiégetéssel is deszinficiálhatók.

Az „AEROLITH”

ezért kiválóan alkalmas kórházak, iskolák, munkáslakások, műhelyek stb. építésére.

Bővebb felvilágosítással készségesen szolgál

KIS J. JENŐ

okl. mérnök, építési vállalkozó, szab. Aerolith-, cementárú- és terracit-gyáros

Budapest, V., Pozsonyi-út 1.

KÖSZENBÁNYA-'s TÉGLAGYÁR TÁRSULAT

Telefon szám: PESTEN (ezelőtt DRASCHE) Budapest, VII. ker., 34-61. és 34-51. Király-utca 67. sz.

Kerámít kocsiut-kövek :: ::
Kerámítlapok :: :: ::
Kerámít-, steró-, pillér-téglák
Traversz-téglák :: :: ::
Falburkoló-téglák :: :: ::

Fayence porcellán lemezek :: ::
Porcellán szigetelők :: :: ::
Egészségügyi és használati
cikkek :: :: ::
Tűzálló chamotte téglák :: ::

A társulat elvállalja a burkolati munkák elkészítését is. Árjegyzék díjmentesen.

Árjegyzék díjmentesen.

MUNKÁSÜGYI SZEMLE

KÖZLEMÉNYEK A MUNKÁSBIZTOSÍTÁS, A SZOCIÁLIS EGÉSZSÉGÜGY, A MUNKÁSVÉDELEM, A MUNKAVISZONY ÉS AZ IDE VONATKOZÓ JOGGYAKORLAT KÖRÉBŐL.

SZERKESZTI: KIS ADOLF.

TÁRSSZERKESZTŐK: Dr. STEIN FÜLÖP és Dr. HAHN DEZSŐ.

TARTALOM:

CIKKEK:

Dr. SZLADITS KÁROLY: A munkabér védelme a munkaviszonyon kívül álló személyekkel szemben	709
Dr. P. ALEXANDROV: Az új orosz munkásbiztosító törvények	713
A bányaféregokozta megbetegedés	723
Kölcsönösségi szerződés a budapesti és a zágrábi Országos Pénztár között	726
IBRÁNYI ALICE: A német törvényes balesetbiztosítás és a Vöröskereszt Egylet	731

SZEMLE:

<i>Szociális egészségügy</i>	723
A magyarországi tüdőbeteg gondozó intézet. — A lakásvizsgálatok eredménye. — Lakóházak tüdőbajosok részére. — Gyermekehalandóság Ausztriában. — Tengeri éghajlat és vérkeringés. — Adatok a cyangáz ismertetéséhez.	
<i>Munkásbiztosítás</i>	726
Törvényhatóságok és a munkásbiztosítás. — Az Országos Pénztár 1913. évi június havi taglétszáma és betegforgalmi kimutatása. — Kórházból kikerülő tagok utazási költsége. — Ácsüzemek balesetbiztosítási járulékiizetése. — Kerületi pénztárak kölcsönösségi viszonya. — A gyulai pénztár székhelye. — Szanatórium tüdőbetegek részére. — A Nemzetközi Munkásbiztosítás Állandó Bizottsága. — Viszonosság Ausztria és Németország között. — Német-spanyol megegyezés a tengeri balesetek kölcsönös bejelentése tárgyában. A németországi Ortskrankenkassék szövetségének huszadik nagygyűlése. — A német birodalmi kancellárnak az orvoskérdésben kibocsájtott rendelete. — A szabad orvosválasztás eltörlése. — Betegsegélyezés a magánbiztosítás keretében. — Gyógyeljárás a németországi alkalmazott-nyugdíjbiztosításnál. — Igazolványos altisztek a munkásbiztosításban. — Özvegyek és árvákról való gondoskodás Dániában.	
<i>Munkásvédelem</i>	731
Iparostanoncok otthona Budapesten. — A nemzetközi bányászkongresszus. — Az országos szakszervezeti központok titkárai. — Az ipari hivatásos betegségek harmadik nemzetközi kongresszusa Wienben 1914. szeptember hónapjában. — A wieni tanoncok nyomorúsága egészségügyi tekintetben. — A kereskedelmi irodákban alkalmazottak vasárnapi munkaszünete. — Balesetvédelem a német kolóniákban. — Munkásvédelem Német-Keletafrikában. — Törvényes minimális béreket a mezőgazdasági munkások részére. — Nyolcórás munkanap Uruguayban.	
MUNKÁSÜGYI BIBLIOGRAFIA 1913-BÓL	734
SZAKIRODALOM	736
JOGGYAKORLAT	739
Betegsegélyezés. — Balesetbiztosítás.	

Megjelenik minden hó 10-én és 25-én. Előfizetési ár egy évre 20 korona.
Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, II. ker., Fő-utca 23. szám.
Telefon: 93—99. Postatakarékpénztári csekk-számla 24.91